Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйла 1923 шера дենз ● ШИНАРА, 14 ИЮЛЬ, 1981 ШУ. ● № 84 (6374). ● Мах 2 кеп.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет хьаьжий докъарш кийчдара месячник йоьхна ю-ц декадехь социалистически яхь итогашка.

Месячник йолча хане лелаьча социалистически яхье котъаьнийг а лаьрхlа КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Сийлен грамота а еннай республикански газеташта чlоагlдаьча Сийлен улга тlа а яьзай докъареш кийчдечеи оттаь заданеш кхоачашъечей доккагlа хьокхамаш тойта:

Веденски района Ленина цlерагlа йола колхоз;

Наурски района Ленина цlерагlа йола колхоз;

Малгобекски района «Кавказ» яха совхоз;

Шелковский района «Коминтерн» яха колхоз;

Надтеречни района «Озерный» совхоз;

Ножай-Юртовски района А. Шерипова цlерагlа йол. совхоз;

Урус-Мартановский района «Гойтинский» совхоз;

Шалински района «Предгорный» совхоз;

Гудермесски района «Правда» яха совхоз.

* * *

КПСС обкома бюроси НГIАССР Министрий Советок белгалду, 1 июнера денз 1 июле кхаччалца докъареш кийчдеш дlайихьача месячнико докъареш кийчделга сиздеча республика колхозий, совхозий, промышленни предприятий коллективаш оьрцагlйоалаш дика гlулакх даьлга.

Докъареш кийчделга къаьстта отрасле а эь хьекъостагlа докъар кийчдеча техникаи, транспортеи, некъи лаьрхlача комплексашка лерттlа бола берах Наурски, Шелковский, Веденски, Малгобекски, Ножай-Юртовски районий дукхача колхозашеи совхозашеи доккхий хьокхамаш гойтар месячника заданеш кхоачаьеш. Сенаж кийчъяра заданаш дика тlехкхоачашъяьй Сунженски районегара дlайийкхача республика эрригlача районаша.

Хlаьта а республика йlерчча хьайийча искусственно йоккъача баьцех докъареш кийчдаран йол кийчъяран задани 59 процент мерa кхоачашъяьяц. Докъареш кийчдара белхаш къаьстта во вlаштlехьдаьлад Советски, Сунженски, Шалински районий боахамашка. Цига кхоачаш ца еш йисай баьца хьоари йоаи кийчъяра месячникегlа еина задани. Сунженски района «Сунженский» совхозаи Ленина цlерагlча колхозаи месячник дерлаш цхьа тонн йол кийчъяьяц.

«Чечингскотопром» объединене боахамашка йол кийчъяра шера йола задани 2,2 процент мера кхоачашъяьяц. «Чеченингушплодоовощхоз» яхача объединене — 1,2, «Плодопром» тресте — 1 процент. Из баьцен долаш 1 июлега кхоачаш совхка кийчъячул 16 кlар тонн кlезигагlа кийчъяьй йол.

Баьца хьоар кийчдара агрегатех оьсара кlезига белаш пайда эц Грозненски, Гудермесски, Надтеречни районий колхозашкеи совхозашкеи. Кийчдеча докъарий дикала йоагlаш йола уйла яц юрта боахама министерства, «Чеченингушвино», «Чеченингушсортсемпром» объединеней боахамашка.

Белгалъьча районий КПСС горкомашеи, райкомашеи, горрайисполкомаша, юрта боахама районни управленеша мелбаьб докъареш кийчдара белхашта лоаттабеш бола тlехьожам. Докъареш кийчдеча белхаш во вlаштlехьдехар, техникех пайда во кийбар дуаццц, боахамий кулгалхошкареи специалисташкареи хьадета доагlар хьадезац.

КПСС горкомаши, райкомаши, горисполкомаши, райисполкомаши, юрта боахама министерства, кхыйола юрта боахама ведомствош, колхозийи совхозийи кулгалзойи партийни организацеши декхарийла я докъареш кийчдара белхаш миштa лел хьаьжа, докъареш кийчдара белхаш дlаха сиздаьта, йол, силос, баьца хьоар, кхыдола докъареш кийчдара заданеши социалистически декхараши кхоачашделга lалашде, цар дикал лакъе. Докъареш дукхагlа lоадера боахамашка мел йолча торонаш мамоrга пайда эце, хьунашта юкъе, некъа йистошка, хьун полосаш йолча, канелаш йолча, кхыча моттигашка менгах хьоахкаш баьцаш кийчъе. Хlаьта миттa докъаре лаьрхlа шенара свеклай лорд аш, гlедуергий отходаш, эрз, чомсий отходаш, гаьний лордаш, кхачен отходаш кийчъе.

БАЛХАШ СИХДЕННАД РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Барт тайнача бригаде

Колхозе меттел районе в эттара дукхагlа ка бола ялат кхеду хий ца дуллача лаьтташка Сунженски района «Победа» яхача колхоза шоллагlча бригада коллективо. Ялат миштa хьувкъаде деза хов хlана специалисташта меттел механизатораштa а моллагlча колхозхочa а. Чlоагlа лакхъенай колхозхой образовани, хиланза яргйоаца агротехника lомаю цар специалисташа хlара шера сиа занятешка. Бокха хьувкъам бакнхара хьалёх пал да лаьтта аха доладелча денз хьувкъам чуэцалца деш дола агротехнически гlулакхаш. Из дика дова кулгалхошта а колхозхошта а. Бакъда, хlара бригаде хилац уж кхоачашдеш. Хlаьта шоллагlча бригаде оахам, лаьтта товдар, культура дlаер, удобренеш яхкар, оьсар лер, мекха бакхкар, хьувкъам чуэцар — дерригa а шийла ханнахьа агротехнически бокъонаша ма ыххарен ду. Цудухьа хьахул бокха хьувкъам а.

Цхьаннха чоалхане хlама яц укхаза. Бакъда, из гlулакх дара бригадий кулгалхоша, коммунисташа, партгрупорго нахаца организаторски кхетамеи болх бе беза. Из болх миштa бу дуаццц бригада членаша.

Партийни группа берригa низ тlабахийтабар, — йоах бригада партгрупорга В. П. Ермоленкос, — къахьегама дисциплина чlоагlъяра, яхь лерттlа вlаштlехьъяккхара, цу кlийлен тlа къахьегама овсарло лакхъяра. Дукха дола дешаш коммунисташа толамца къоастадир, хlара шера дика хьувкъабу мукх, кlа. Цхьабакъда, цхьадола дешаш къоастадаьдац. Коммунисташа бокха теркам тlабахийтар колхозхошта кхетам балара. Бакъда, хlанз а цlендепна дlадаьннадац бригадера къахьегама дисциплина цхьаболчар толхаелга, корта бохабу малар мелга.

Моллагlа а цlенхашттара кампани дlайолаяле хьалха бригаде собрани ю. бергболча балха план ювц, хlаране къаьстта дlахойт цо кампане малагlа болх бергба.

Бакъда, мелла дийцача а буц хьоккхача хана гlалаташ дийлер, болх беш доехкача хана тоаде дийзар уж.

Дика вlаштlехьбаьккха дlабода ялат чуэцеш беш бола болх. Механизатораша жаткаш тlа, касареш хьалъэцача хьинаре къахьег. Бакъда, ялат хьенхача дусача чакха мукъадаккхар, цох аргlаш дар, лаьтта ахар дега лоlам йиллал лелац. Гурахьа ялат дlадера лаьтта тоедарал совгlа ардаш тlа доакъара культураш дlас а ма еий.

— «Кхай тlара комбайн дlа ма яьллиге а — мух харша!» ахардика лоаунг да, — йоах бригада учетчика И. С. Гцало. — Из цlакха а дицдалийта йиш яц. Гурахьа ялат дlадера 1979 шера хьалхе аьхар лаьтта, дика кийчдир из. Цудухьа дlадахача шера геттара дика бар хьувкъам.

Ялат сиха чуэц укх шера, бакъда вож балхаш тlехьатетт. Гурахьа ялат дlадеран аьбьяран шиъ мехотряд вlашагlтоха еза аьнна хет сона, дийнахьа а бус а болх бергболаш. Хlара дийнахьа-бус 50 гектарал кlезигагlа доацаш лаьтта аха деза. Тlаккха мара кхуергдац дикагlча хана гурахьа ялат дlадувргдолаш лаьтта кийчде, ардаш тlара культураш хьалхеес.

Дукха къона колхозхой ба дика болх беш. Геттара дика къахьег Стрелецкий Александрен Владимирен. Цар саьна къахьег вежараша Цульменко Владимирен Анатолеи, кхычар а.

Бокха теркам тlабохийт социалистически яхья. Цуи результаташ дика гургйолча хьалтох. Хlара механизатора дийнахьа баь болх хьахьох. Хьалхалаттарий опыт юкцаш «молнеш» арайоах.

Дукха къахьийгар бригада коллективо укх шера хьувкъам хьалкхебара, — йоах бригада агронома Г. М. Зайцева. — Оахи хьийга къа дайнадац. Тхона ма хеттара хьийкъар ялат.

Ялат чукйша даьннача кхей тlара ча дlадаккхара а из вlашкатохара а йола эвенош льй.

Бригадерча наха тlагlертта къовсам лоттабу шоашта юкъерчар корта бохабу малар сов ца дахийтара, тlехь. Из дуац шоай собране, меларашта цхьаца бехкаш ду.

А. ЗИМАРИН,
«Знамя труда» яхача газета редактора заместитель.

ШЕРРА ЯХЬ ЙОАРЖАЯЬ

Сихдаь дlахьош да ялат чуэцара балхаш «Шалинский» совхозе. Цхьаннена тlехьа шоллагlъяр йолаш тхо латтача тайна хьатlайоагlаш ворхl комбайн я. Гlаьхха балха опыт йолча механизатораша лехна уж касарех улла мукх оардаш я. Царех цхьаннена тlа мизо ловзаеш цlе байракх егlа.

— Из лехкаш тха боахама толамагlа вола комбайнер, механизаторашта юкъо яьржача социалистически яхье хlанз хьалха латта Закаев Вахlид ва, — йоах совхоза рабочкома председатела М. Булаева. — Якье кеталто яккхарех 20 сом ахчаи премии цlе байракхи еннай цунна. Цхьа ха яьлча Вахlидах кхет тхо.

— КПСС XXVI съезд хиннача укх шерара кlи-марса кампани толамца чакхъяккхара тхоай низ дlакхоачар деш къахьийга дика кийчо йир оаха, — йоах цо. — Дlайха денош латт хlана. Дукха халонаш кийслу. Цхьабакъда, оаха теркалац уж. Берригa теркам ялат сихен цlенен чуэцара тlабахийтаб. Хlаьта берригa хьувкъам юкъера лаьрхlача 10 — 12 балха дийнахьа чуба доаш деннад. Дагалаьцар кхоачашде тхоай низ дlакхоачаргхиларах шеко а яц, — тlатехар Вахlида тlехьара.

Ялат чуэца долалъялехьа хиннача собране хlара дийнахьа балха нормаш тlехкхоачашъеш къахьега дош деннадар комбайнераша. Хlаьта аьнниар толамца чакхдоаккхаш хьа а боагlа хlанз.

Хьож тхо керда арахийцача «Молнига». — «Норма 7,5 йолаш комбайнера Закаев Вахlида дийнахьа юкъера лаьрхlача 12 гектара тlара ялат чуэи. Цул дукха тlехьавнсац яхье шоллагlча моттиге вола комбайнер Абдуллаев Ярагlи а», аьнна даь йоазув да цу тlа.

Яхь лелаеш а эшача хана дикача хьекамашца а гlулакхаца а шоайла новкъостал де кийча ба механизатораш.

— Абдуллаев Ярагlе леладеча жатка роликаш ехар цхьа, — дувц М. Булаева. — Фу дергда ца ховш Ярагlи хьувзаш волаш Закаев Вахlид тlавера цунна.

— Фу хиннад? — хаьттар цо.

— Роликаш ехай, — жоп делар Ярагlе.

— Сагот ма де. Товергьа вай уж-м, аьнна дlаоттача Вахlида Ярагlеца цхьана сиха юстардаьккхар кхоачамбоалар. Цу тайпара кхы а дукха масалаш доаладе йиш йолаш де.

Механизатора, электрика, моториста, топливни аппаратура тоалра слесаря говзалаш марасроаь, хlаьта балха йоккха опыт йолаш саг ва Вахlид. Цу гlулакхо вlаштlехьдоалийт Закаева массарел оьсарегlа къахьега, — йоах Вахlидах отделене управляющи Ю. Дудуркаев. — Ше комбайн сихача из тоаяра, новкъостал эшаш а хилаш из, сварочни балхаш де деваш моттиг ца яийсьелча.

Эзар гектара тlа кlа а долаш дерригa ка бола ялат 1800 гектара тlа да боахаме. Цунах хlанзале 800 гектара тlара дар чуийцал.

Совхова кхаш леладераш тоъа болаш дика хьийкъад ялат. Хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача 30 центнер ялат доал, план 23 йолаш.

Белгалдаккхa доагlаш кхы а цхьа хlама да. Ялат сихен цlенен чуэцар дукха Шалински района боахамашта юкъе яьржача яхье хьалха хlанз «Шалинский» совхоз я.

Х. МУКАЕВ.

СУРТАШ ТlА: 1. «Шалинский» совхова толашагlа бола комбайнераш (аьрдехьара аьттехьа) В. Закаеви Я. Абдуллаеви; 2. Ялат чуэцаш йоакха комбайнаш.

Автора сурташ.

БЕРКАТЕ ШУ

— Беркате денад тхона ер шу, — аьлар «Пригородный» яхача совхоза рабочкома председатела Гунашева Зинас. — Дика хьийкъад тха баьцадараш. Царех хlара культура лерхlаш хинначул дукхагlа йоал.

Зинас дlахо дувц шоай совхоза коллективо керда пятилетка дlайолаярах лаьца, хlаьта из дlайолайир цо боахаме динача чlоагlачея мlийлен тlа. Цунна хьалхашка латтача истола тlа яда совхоза болхлошта хьожаль «Иттлагlча пятилетка ударник» яха а «1980 шера социалистически яхья ударник» яха а дукха знакаш. Цар а тешал ду Зинас дувцар баькъдеш.

Хlаьта укх бlаьсти гучаьнай совхоза коллективана шера задани ше толамца чакхйоаккхаргхилара белгалонаш.

Городе гонахьарча совхозашта юкъе эггара хьалха цу боахамера кхаьчар Грознерча пахага кхай тlа хьалкхеь хьалха хьайоала кабуц, нарсийи хохен баьцаш.

Голуб Клавдии Кузьминичнас кулгалдеча бригадо 8 гектара тlа заданегlа 65 тонн мара ца йоагlача 75 тонн хьалха хьайоала кабуп яхьийтар Грозверча тиканна. Из дlаихоачар кхай тlара йоагlаш а керда йолаш, эшархой херие ца езаш. Иштта дика хилар цу бригаде нарсий буц а. Кхаь гектара тlа дlайийнапр из. Заданегlа 24 тонн яккха йоагlаш 27 тонн яьлар нарсий буц.

Уж культураш хьалкхеча къаьстта болх дика беш чакхъаьлар Стодеревская Екатерина Васильевна керте латта звено.

Дика хиннаяр хоха буц Баташев lалаудина кулгалдеча бригаде. Цу бригаде белгалъяьнка болх дика беш хьайоагlа 0 бера нана йола Альмерзоева.

Хlана совхозе чуэцаш я хьалха хьайоала нарсаш. Хlара дийнахьа 50 — 60 тонн нарсаш йоккьийт совхоза болхлоша городе бахача наха. Къаьстта дика йийбай уж коммуниста Гулаева Тамаре кулгалдеча бригаде. Планагlа лаьрхlачул совгlа нарсаш йоал Васюков Михаил Васильевичи Гехаев Тlаусн керте латтача бригадашка а.

Совхозе хьалха хьабоала lажаш чуэца болабеннаб Голуб Клавдия Кузьминичнай, Миссарханов Вахьида, Муталиев Даниилбека бригадашкара болхлой.

— Тха болхлой бlубенна ба, — йоах Гунашева Зинас укх шера шоаш тlаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

Ю. ЮСУПОВ.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ ТlЕХКХОАЧАШДУ

«Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта!» яхача девизагlа шерра социалистически яхь йоаржаьйча Грозненски ацетонови завода болхлоша тlехкхоачашду цхьайттлагlча пятилетка хьалхарча шера тlаийца декхараш. Дерригача технико-экономически хьоккамий ялх бетта план ханал хьалха кхоачашйир цар. Пачхьалкхен планагlа лаьрхlачул совгlа маьхала яьккхай 312 эзар сома маьха продукци, заданел совгlа арахийцай 56 эзар сом мах бола валови продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани совхка укх хана хинначул цlаь ахь процент гаргга тlехкхоачашъяьй. Духхьал из лакхъяра чотагlа хьаьий планал совгlа ара мел хийца продукци.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Кухаренко Александр Александровича кулгалдеча «Б-12» яха витаминаш арахецача цеха коллективо. Предприяте планал совгlа хьаьча продукцех дукхагlьар цо арахийца я.

В. КОСТОЕВ.

ЯЛАТ ЧУЭЦАРА БЮЛЛЕТЕНЬ

(Чуэца дезачох проценташ)
13 июль хlатlакхоачаш

Районаш	Дерригга хьаькхна	Дерригга аьрдар	Цхьаа хийнахьа аьрхар	Хlара гектара тlера (центнераш)
Шелковский	100	99,2	87	23,3
Наурски	89	85	774	20,8
Грозненски	86	66	1259	20,4
Надтеречни	67	57	312	19,0
Гудермесски	100	100	350	28
Ачхой-Мартановски	38	36	9	25,5
Сунженски	52	43	509	24,7
Урус-Мартановски	38	36	234	23,0
Ножай-Юртовски	27	27	—	22,2
Малгобекски	38	25	427	19,9
Шалински	47	34	75	20,2
Советски	32	16	—	20,1
Ведснски	19	17	26	17,2
Назрановски	13	7	70	20,0
Республике гlоалл	66	56	4215	21,7

ЧЕРКАСЦИЙ БОЛАМА—ШЕРРА НИКЪ!

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ АЛСАМЪЯХАРА

Парте XXVI съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яьча Отчетни доклада тlа белгалдаьккхад дlахо а хьайбай массе а тайпаш дебаде дезаш цар продуктивность лакхъе езаши хилар. Уж бокхача лоархlаме пачхьалкхен декхараш толамца кхоачашдара хьинаре дакъа лоацаш хила боагlа вай республика юрта боахама къахьегамхой а.

Парте XXVI съезда решенеш кхоачашъяра пятилетка хьалхарча шера Нохч-ГlалгIайчено лаьрхlад пачхьалкхенга 38,3 эзар тонн дулх, 93,5 эзар тонн шура, 4,6 эзар тонн тха, 96 миллион фуаш дохка.

Черкасски областа къахьегамхоша дlадоладаьча патриотически гlулакха жоп а луш республика дукхача районашеи боахамашеи шоаш тlаийца социалистически декхараш кердадоах, кхы а дукхагlа хьайбай продукци йохка лерхl пачхьалкхенга.

Уж декхараш кхоачашдеча бокха лоархlамболаш ца ахканарча хана хьайбашкара дукхагlа продукташ яхар. Фермай болхлойи боахамий верттерча зооветспециалистийи йоккхий торонаш я хьайбашкара массе тайпара продукташ яхара.

Хьайбаш ца дойташ лорадаран цар продуктивность лакхъяран керттера торо я хlанз хьайбаш даьгlенашка дика доажаделга вlаштlехьдаккхар. Масала, шурий-товарни фермашка жа lуй бригадашка дика боагlаш болча нахах вlаштlехьа ца яхар, жа lулаш доккхий хилар даьгlенех ма боагlара пайда эцарам ца дойташ хьайбаш, къаьстта къонадараш лорадаран lатикъаргда. Цудухьа боахамий зооветспециалисташеи кулгалхошеи дукхагlа тlахьожам лоаттабе беза хьайбаш дажа моттигаш нийсъяра, хан-ханнахьа ветеринарии хьайбашта гlулакх дара, цамогаши низ бехам дола хьайбаш цхьан группе къоастадара, царна эша хьал лоаттадара, де дезарашта дарба дайтара.

Аьхки дагlаш дукха делхаш лаьтта тlаьда латташ лоамарча цхьайолча районашка жен баргашта лазар хила тарлу. Цудухьа ерригача жа леладеча фермашка жен баргаш дехкаш а цlендеш а гlулакхаш де деза хан-ханнахьа. Тарлучоагlа жа доажаде дола екъен айенначеи моттигашка, lуйрийна лоаман къулбехьарча боссашка, тхиэ дlадаьнначул тlехьагlа вокхаллахьа. Жа чулехкаш йола беш-карташ 10—15 денал тlехьа ца доалийташ хувца еза.

Профилактически гlулакх деш лазарах лорадар духьа жа 5 процент долча формалина е 20 процент долча серлокисли цlаста (медный купорос) маркхалца дувчадича бакъахьа да. Баргашта лазар кхийттача жена вокхарех хьа а къоастадаь дарба де деза. Лазар кхийтта моттигаш хьелла, телхачара дlайоах, човнашта пенициллина эмульси тох. Из кийчъю чкъьаран даьттаца (1 мл. чкъьаран даьттен 600—1000 ед. пенициллини), 1 процент йола биомицина, тетрациклина чкъьарзи даьтта тlа е вазелина тlа кийчъяьча эмульсе дика дарба ду. Човнашта молхаш тох 2—3 ди массаза доал жа дерзалца.

Сибарски язва яха а кхыдола а лазар кхета тарлургдола да я ахка. Уж хул дерригача хьайбашта вакцинани ца яьча боахамашкеи нах бахача моттигашкеи. Цудухьа тlехкьара вакцинаци мала яй а хьежа с еас из, дерригa хьайбаш чу а лоацаш. 3 бутт баьннача хьайбашта лазара духьалара махa тоха беза.

Гельминтозаш яхача лазарех кхерамегlа да мониезиоз яхар. Цох цамогаш хул lоахарий эггара хьалха дажа доладеннача хана. Хlаьта кхы а чlоагlагlа кхераме да царна диктиокаулези нерасхоридози яха лазараш. Гельминташ сиха еб, цхьан бетта дегlа чуьть хьахиина яьле дlа а отт. Апрель бетта даь lоахарий дукхагlа цамогаш хул цу лазарех, хала а деза. Уж лазараш кхет 70—80 процент долча lоахарашта Наурски, Шелковски, Надтеречни, Грозненски, Веденски районашка, эггара хьалхара дарба де дlадоладе деза цу хана даьча lоахарашта уж дажа доладенна бутт баьлча, шоллагlа дарба де деза 15 ди даьлча, кхоалагlа 30 ди даьлча.

Гельминташ дlаяхара фенозол тоха еза къаьст-къаьста тохаш хилча 0,1 г/кг, группашта — 0,15 г/кг, 0,22 г/кг 1 процент йолча крахмальни е 10 процент йолча хьоара суспензи а йолаш. Мышьяковокисли олово, марганец, кальций юкъедоаладе мегаргда. Дицдалийта йиш яц уж молхаш тохале хьалха жа 15—18 сахьата меца лоаттаде дезилга, молхаш техачул тlехьагlа 18 сахьата хий малийта йиш йоацилга а.

lоахарий жена тlахец обработка яьчул тlехьагlа 2—3 сахьат даьлта.

Гельминташ дlаяьхача доахана мегаргьяц мыльяк.

Лоам долча хана доахандара с жецарча, жlалешта эханококкаш яха лазар хила тарлургда. Цудухьа хьайбаш дажаргдолча дlакхаьчача жlалешта фенасол е арекомин яха молхаш тоха еза.

Лоамарча даьгlенашкарча баьцана кхоачамхилал макрон микрон элементаш кlезига хилар бахьан долаш хьайбашта тухи кхыдола минеральни докъари лоаттаде деза.

Аьхки эггара сихагlа талх шурен цуи продукташи. Вlехa хилча шура сихагlа талха йолалу. Цудухьа доахан деттача хана а дlаоттайча а шура цlена хила еза. Деттале хьалха доахан цlенде деза дезинфицирующи средствашца. Из хеш 20—30 грамм дезмол теха цхьа ведар хий кийчду. Из тоъ 8—10 lатта. Цунца цlенду шамараши тlараши.

Шура латтача а цlена лоатте еза. Шура лелаю пхьегlаш цlена хила еза. Хlаьта уж бокъонца цlеньe йиш яц хlама юлача средствашца мара. Уж я «А», «В» яха средствош, кальцинированни сода, кхыяраш.

Чlоагlа йоахал эттача хана вентиляци кlеаига хилча котамаш, кхыдола хоатlара оалхазараш чудоахкача садакъа тарлу. Хlаьта царех цхьайола котамаши хоатlара оалхазараши дов а мег. Цул совгlа продуктивность лохъю цар. Из къаьстта доагlаш да «Кавказская», «Ермоловская», «Старо-Юртовская» яхача птицефабрикашта. Цига лохъеннай продуктивность, кlоригаш йоаш моттигаш я.

Из ца хилийтара фо цlена а тlуна а лоаттаде деза, вентиляционни установкаш оттае еза. Царех кхоачам ца хуле, помещене цхьан оалхазарахьа кораш хьадийлла лоаттаде деза. Фо тlуна лоаттаде йиш я распылителашца хий а детташ, вешта аьлча, аэрозольни генераторашца а кхычарца а.

В. ДИКАЕВ,
Нохч-ГIалгIай ЧН ВНИИВС-а бокхагlвола сотрудник, ветеринарий lилмай кандидат.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: СОБРАНЕШ КИЙЧЪЯРЕИ ЧАКХЪЯХАРЕИ ПРАКТИКА

ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ ДЕНАЛ АЙДЕЛГА ІАЛАШДЕ

Республика къахьегахоша бІубенна дІайолалуй цхьайтталагІа пятилетка. Цун заданеш, XXVI съезда решенеш кхочашъяра яржача социалистически яхье дахиж ялар санна хьалха латташ хьеббагІа коммунисташ.

Коммунистийн парте боцарийн политически къахьегамех хьшар айдара юххьанцарча партийни организацешна пайда ийбеча методашцеи средствашцеи юкъе шийн къаьстта моттиг дІалоаш партийни собрание. Юххьанцарча организаце лакхера органаш дилара терра дуй полномочеш Іалаьмате йоккхий я, цо чІоагІа чинт тох коллективе беш бола организаторски ихетамен болх тоабара.

Парте горкомо, райкомаша хаддаьзеш тІагІерттан болх бу партийни собранеех бухсоцаш хьахур махулла дукхагІа хилийта гІерташ, тІахьожам лоаттабу уж лерттІа кийчъеши хан-ханналхьен чакхйоахийн хьожаш. Уж дешаш даим дуй партийни организацей бюрошка, собранешка, хІаьта иштта семинарашка, Іилма-практически конференцешка.

Дукха ха йоацаш партийни собранеш кийчъярен чакхъяларен дош дувцаш парте Старопромысловски райкома пленум хилар. Къахьегама коллективай вахаре хоалуш йола лер йитар «Ленинаски, коммунистически хьисапе даха, болх бе, къоасам лоаттабе», «КПСС XXVI съезда решенеш кхочашъеча хІара коммунисто юкъехьоча даькъах», «ЧІоагІъе къахьегама дисциплина» яхача дераах юххьанцарча партийни организацеша чакхьяхачи собранеша. Оттадаь дош чІоагІа хьашт долаш дувцаш, хорта бола предложенеш телаш чакхьялар. Кертерча лостамий проекти парте XXVI съезда итогаши ювцаш хинна партийни собранеш. Съезда решенеш кхочаръяра хетаьча собранешка 814 маьхера предложени елар. Царна анализ, обобщени яра, уж кхочашъяра тІахьожам лоаттабара парте райкомашка лаьрххІа комиссеш вІашагІъехкар, партийни комитетий бюрошка, партсобранешка коммунистий предложенеш, критически замечанеш кхочашъяра даьр фуд хьожаш тайп-тайпарча кулгалхой отчеташка ладувгІар. Долче, 1 апрель тІа кхочаш царех пхелагІа дакъа яраш кхочашъяь яьнияр, хІаьта хІана — 80 процент яраш.

Уж гарттарча хана города ерригача партийни организацешка «КПСС XXVI съезда решенеш кхочашъяра партаорганизацеша беча организаторски политически балхахи из тоабара до эшарахь» яха дош дувцаш хиннача парте горкома III пленума итогаш лаьца коммунистий собранеш хургья.

Партийни собранеш лерттІа чакхйоахача коллективашка дика холуш хул цар партторганизацей денал айдара еш йола елиши мел лоархІаме я. Коллективо чІоагІа хьашт долаш шерра дувцар бахьан долаш «Красный молот» заводе дика чІоагІъеннай бригадни хозрасчет, хІаьта «Промавтоматика» НПО опытни заводе — продукце дикала кулгалдара комплексни система.

Хьалхалаттача предприятешка партийни собранеех тІа-тІа патриотически болам доарждара трибуна хулаш латт. Республике шерра хьаллаьца яржай «ХІара балха дийнахьа хьахур дукхагІа хилийта» яхача довзагІа «Электроприбор» яхача СССР 50 шу дизара цІерагІа химически заводий коллективаша цхьайтталагІча пятилетке дІайоланъ яхь. Цу болама юкъеяхай города ерригга предприятеши организацеша, хІаьта царех дукхагІа чар декхар тІанийцад шера задани Октябра 64 шу дузаш кхочашъергья, аьнна.

Партийни собрани дика е талласта чакхьялар дукхагІа даьккъе тийша хул дувца оттадаьча дешах, докладчинах, из кийчъяра махулла дукхагІа нах юкъеоззарах. ХІаьта хьалхашка оттаду дош эгара сакотагІа, цар балха тІа эгтара лоархІамегІа хилийта деза. Из гІулакх дика латт «Грознефтехимремонтстрой» треста, «Старогрознефть» НГДУ парторганизацешна. Цу а, хІаьта цхьайолча кхыча а парторганизацей секретараш даим дагабуаш шоай коммунистшца, цар ихачунга ла а дугІаш коллективе эттача хьала духтІабувл, теркалду шоай хІара денара а перспективни а декхараш. Цудухьа укхаза дош дувцача хана аьттув боал производства эффективности балха дикали лакхьяра, социалистически яхь эрганяхта тоаяра гІулакхаш коллективе беча организаторски, массово-политически балхаца айхха дуаза.

Бакъда, «Грознефтеоргсинтез» объединене, «НохчГІалгІай гІишлои управлене цхьайолча парторганизацешка хулача собранеи протоколашка хьежача гуш да уж кертерча даькъе дакхера тийннача рекомендацех еш йолга. ХІаьта вахаро цу коллективашта хьалхашка уьттаду чоалхане гІулакхаш наггахьа мара дувцаш ца хулга. ХІаьта боахама декхараш шоаш дувцача хана цар дош гІаш дола политически маІан хьехьоккхац, цу даькъе цехови парторганизацеша, партгруппаша, администраце балха тІахьожам лоаттабеча комиссеша, халкъа тІахьожамхоша, профсоюзни, комсомольски организацеша де дезар даим белгалдаккхац. Маьдарра аьлча, шоашта дІатІаийде гІерт боахама кулгалхой декхараш.

Халахета в. вайнига хІана а тІехьа хулаш я духхьал яьй алара чакхйоахаш йола собранеш, тІаккха цига тІабола нах из йистелаьча шоашта хІама гунахьа довцаш санна дІа-юха боал. Дийцар хаьдда, къаьст-къаьстача коммунистий цІераш йовхаш, дикагІа къахьегара уж оарцагІоахаш ца хилар бахьан долаш хастлушка дицдале дус. Цу тайпара дар кийслу Октябрьски Старогрознески технологически транспорта управленешка, № 1572 йолча автоколонне, «Грозпаримахерские» яхача объединене, кондитерски фабрике, «Гидромеханизация» яхача Грознески гІишлои управлене. Собранеш укхаза хан-ханнахьа хилац, коммунисташ кІезига тІаболаши цар хейра дакъа ца лоацаши чакхъюал. Къамаьлаш дечар лоадамболаш пайда эшац критикехи самокритикехи.

ХІаьта цу тайпара ледарло тІехьаккхача предприятешкарча коммунисташа гойташ хилча гІулакх геттара кхерамена хьала тІа отт. Карарча шера города 16 предприяте соахкарчул кІезигагІа йохк промышленни продукци, 13 — къахьегама овсарле лакхъяра даькъе тІехьаюс. Кхы а март бетта хиннача парте горкома пленуме партийни организацешта хьалхадаьккхадар гІулакх цу тІа кхача мегаш хилар, царгара дош кІоарга тахка а техка шоай собранешка ховдамболлаш дувцилга хьа а дехаш. Бакъда, баьча тохкамо хьахьенхад горкомо дІадийхар кхочашдарра ерригга парторганизацеш оарцагІъяьнна ца хилар.

Парте XXVI съезда КПСС ЦК аьча Отчетни доклада тІа вов. Л. И. Брежнева аьлар: «Партийни организаце болх боккъоца эффективни хила йиш яц, нагахьа санна парте членаши духхьала оттадаьча сахьаташка партийни собране багІа а хьалхха белгалбаьча оратораш къамаьлашка хадувгІа а ухаш хуле. Партийни собраши, мыллагІча партийни комитета пленум а санна, бокхача лоархІаме дешаш кІоаргга дувца дезаш моттиг я».

Партийни собранеи лоархІам айбара Грознески бурувзеттача балхий управлене [illegible] кийчъяра лаьрххІа комиссеш вІашагІйохи. Царна юкъе бохийт партийни активисташ, халкъа боахама специалисташ, хІаьта иштта халкъа тІахьожамхой, депутаташ, производство хьалхалаттараш.

ГІулакх цу тайпара оттадича докладчика (хІаьта из массаза лиар санна комиссе председатель хул) юца оттаьча проблемана массе тайпарен кІоарген анализ ю, хьалда йола выводаши предложенеши лу. ТІаккха уж ларде юкъ хоадамболаш оттаьча собране соцама проекта. ТІаккха собрание чІоагІа хьашт долаш къамаьлаш деш хул коммунисташ а. ХІаьта собрани чакхьъйча шийн гІулакх даь яьнарг санна йитац укхаза комиссе. Из декхарийла ю цига тІанийна соцам кхочашбаьбаккхалца тІахьожам лоаттабе.

ХІаьта хІанзалца деш хиннадале а (ГЗЖБК, ЧИУС № 7 йолча СМУ) нийса ларххІа дагІац собране тІанийцача соцама тІахьожам лоаттабелга алхха цхьан партбюро членна тІадилла дуташ хилар, хІана аьлча, из гІулакх а коллегиально кхочашдаза даргдоацаш доландаь.

Шоаш тІаийна в. хІаьта иштта лакхе латтача органий а соцамаш кхочашдеча боккхача лоархІаме да парторганизаце секретара шо доацаш дола дакъа. Уж декхарийла бе тІаийца соцам кхочашбара эша гІо-новкъостал лоттаде, моттигашкара хьалаш тахка. Цу тайпара хьал массапара гІулакх а хинна дІаэтдаьц кога гІирс беча фабрике, Чечингнабсбыте, вязокомбинате, тампонажни конторе, цхьайолча кхыча организацешка. Соцамаш укхаза дукхагІйолча хана кхочаш ца деш дус, коммунисташка хоамеш дац цар тийнна предложенеш кхочашъяра даьчох лаьца. Цу гІулакхо, шеко йоацаш, лохъю коммунистий инициатива.

Города дукхача партийни организацешка тІахьожам лоаттабара журналаши карточкаши леладу, стендаш а экранаш я. Бакъда, дукхачар цифрай анализ йий дут гІулакх. Собранеи протоколашка наггахьа мара хьажац. ХІаьта царга хьежача къахьегама коллективай гІулакхашта дикка духтІавала йиш ма хулий.

Цу тайпара дар юкъ-юкъе мара дац «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез» объединенеи а цхьайолча кхыча а паркомашка, цун кулгалхой цкъаза шера шкъа а хилац юххьанцарчеи цеховии партторганизацешна. ТІаккха цу тайпара мара бувзам ца хилча шоай подразделенешка латта хьалаш а лерттІа довзаш хургбац уж.

Карарча пятилетке КПСС XXVI съезда решенеш кхочашъяра парте горкомо оттаьча мероприятешка белгалдаьккхад, партийни собранеи кийчъярен чакхъяхарен практикана тІахьожам лоаттабара цаІ йола система юкъейоалаергья, аьнна. Шеко яц, цу гІулакхо из дош дикка бокъонгахьа доаккхаргхиларах. Цу даькъе керда гІа баккхара гІо дергда вайна хІанз дІайолаенначa отчетно-хоржамий кампане а.

А. СКРИПЧЕНКО,
парте Грознески горкома организационни отдела заведующий заместитель.

2300 вагон эшаргьар Къахьегама ЦІена Байракха орден лелаеча Боровски птицефабрике (Тюменски область) чакхьаьннача пятилеткагІа гулдаь юк миллиард фуаш дІадахьа. Даймехка вок тІара оалхазараш леладара историчухь иштта дукха цхьан предприяте фуаш гулдаьд эгтара хьалха. Фабрика доккха дакъа лоац Малхбузен СибарегІарча мехкдаьтта доаккхача районий къахьегамхой кхачанца ІалашбІеча.

«Боровская» птицефабрика хьонхамо къаьхта бакъду, вай партен правительства мехка юкъ... ствана специализаци концентраци яра накъ нийса хилар. ТІехьарча шерашка фабрике къахьегама овсарле 32 процент лаккъеннай, хІаьта производственни низалаш дукхагІа а да хулийташ 36 миллион фуъ дукхагІа гулдаьд.

Социалистически яхье доккхий толамаш дахарех цхьайтталагІча пятилетке оалхазараш леладераша КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦІе байракх еннай.

СУРТАШ ТІА:

1. Фабрика дикагІъярех йола оалхазараш леладу бригада. Шу деладеча дола цу коллективо 16 миллион гаргга фуаш гулдаьд.

2. Птицефабрика кхоалагІча товарни цехе. Укхаза теламе болх беш а ВНР хьаьь йола керда тІехнеханизированни йола клеточни оборудовани.

И. САПОЖКОВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

Инициативен опыти

ЦАРЕХ ХЬЕХАМЧАШ ОАЛ

ХІара шера вай мехка йиъ миллион гаргга болча аІамигача сагаш йоІой шоай болх дІаболабу фабрикашка, заводашка, гІишлои хьаьлеча, юртарча кооперативашка, учрежденешка, организацешка. Царех кхоалагІа дола дакъа производстве балха доагІа итт класс яьнначул тІехьагІа, вожаш, дукхагІча даькъе, профессионально-технически училищешкара (ПТУ) боагІа. Хьалхарча денош царна а вокхарна а хьалхашка тайп-тайпара халонаш, проблемаш увтт. Керда баьхначарна новкъостал де оарцагІбоалл хьехамчаш.

Хьехамча — из, кхыча бесса аьлча, хьехархо, воспитатель. ... профессионально вахара а опыт дІалуча, керда балха баьхкачарна професе къайлеаш йовзийтача, къахьегамца безам хургболаш, специальность дукха езаш, гражданин, хьинар долаш уж хьалхабеча говзал лакха йолча болхлоех.

Духхьашха болхлой-хьехархой вайцига хьахилар 60-гІча шерашка Ленинграде. ТІехьагІа фабрично-заводской хьехамчал шийн лоІаме бола массови болам а хинна дІаэттар. Тахан Ленинграде ... ло лелаеш 70 эзар гаргга хьехамча ва. ВІарча мохк хьаийцача уж шин миллион совгІа ба.

Хьехамчий болам дІабаржийтара а дегІаккхувлара а боккха лоархІамболаш ба профсоюзаша бу болх. Ленинграде, масала, цар вІашагІ а елла, цар средствиех лелаю хьехамчашта лаьрххІа йола 600 совгІа школа-лектори. Нева тІа уллача городерча дукхагІча предприятешка вІашагІъехкай хьехамчий советаш. Цу общественни организацей балха координаци еш я профсоюза Ленинградски областной совета чуйоагІа хьехамчий городской Совет.

— Тха керттера декхар, — йоах хьехамчий совета председатела Борис Журавлева — духхьашха производстве вена болхло хьалхара цо ног бовкхаще а из хьалхоаилга, шийн ниагІа из тешавелга. Эггара хьалха из доагІа селхан дешаш хинначарна. Школе цхьайола къахьегама новкъаш дар Іомаьяле а, хІанзара производство кІеаига йоаз царна. Керда венначунга хьожаш хуа хьехамча из шийн норнаш кхочашъе волавалалца, цо говзал караерзаялца.

Селхан школа йистельккхачарел дикагІа аьттув ба ба профтехучилищаша арахийцараш, — белгалдоах Журавлева.

— ХІара шера Ленинградерча предприятешка 55 эзар саг воагІа царех. Шиккхаь шера училище дешаш хиннача кагийча нахех мехкараши йиззза юкъера образовани а ац, балха цхьа говзал а Іомаю. ХІаьта а цу кагийча наха новкъостал ду хьехамчаша, цеще хьабахкалехьа дукха хьалха денз хьож уж царга. Из дувзаденна да тха городе хьехамчий болам тІехьарча хана профессионально-технически училищашка а дІабаржа хиларца...

Цу даькъе хьоккхам болаш да Журавлев Бориса шийгара гойта масал а. Из Ленинградски цхьан ПТУ производственни дешара мастер ва. Хьалха аьшкабетонни изделеш арахецача заводе арматурщик а волаш болх бора цо, цунца цхьаьн кагирхой хьехамча а вар из: шера, керда вена пхиъ-кхоъ саг Іомабора цо. Воспитатела болх дукха а безабенна, беррига шийн низ цу гІулакха тІабахийтар духьа ПТУ балха вахар из.

Предприятецара бувзам а хоадамбахар цо. Ше хьалхеберш практика чакхъяккха цо кхуал хьалха ше балха хиннача цехе. Цо аларах цеха болхлоша дукха ха йоацаш профтехучилище деша багІараша коллективни шефство лелаелга тІанийцар. Цар, масала, Журавлева группаца цхьана гІулакхаш леладарах договор оттадир, цу тІа белгалдаьккхад дешара дешаш цхьана дувцилга а къестаделга а, цхьана салоІилга, заводской профсоюзо новкъостал делга, кхыдар. Профтехучилищай дешаш йолча группашца цу тайпара гІулакх леладарах дола договораш тахан Ленинграде уттадаьд промышленни предприятей ши эзар совгІча бригадаца, сменаца, участкаца.

ХІанз вай мехка шерра дІабаьржача хьехамчий боламе тІа керда формаш хулаш йоагІа.

А. ТУРУНДАЕВСКИЙ,
АПН корреспондент.
Ленинград.

КЪАХЬЕГАМЦАРА БЕЗАМ...

МоллагІча сага вахаре долаш да цуина цІаккха дицлургдоаца, дегаІоз еш дола денош.

Экажев Яхьяй вахаре а белгала хилар укх шерарча бІаьстан кхоалагІа апрель. Массаза санна шийн ханнахьа ІуйрийвагІча сиснера болх дІаболабара сихача боларах шие къахьегама механически цехе водар из.

ХІаьта цехе дІачуваьлча Яхьяйна бІаргабайра гулбенна латта шийн новкъостий. «Фуд-хьогІ хиннар, ираш фу деш латт» аьнна дагадехар цунна. Бакъда, укхох бІарг кхийттача белакъежар уж. «ТІаккха-м хІама дац хьона, ираш-м шоай гІулакха гулбенна хургба», — аьлар цо ше-шийна.

Да а дар из-м царна тоам беш дола гІулакх. Гулбеннарча юкъе газет дешаш латтар Яхьяй доттагІа Боголов Дауд. Яхьяйга новрераз хьаьттачул тІехьагІа дІахо газет деша волавелар из. «ЦхьайтталагІча пятилетка задани кхоачашъеча толамаш дахарахи балха тІа лаккхара хьокхамаш гойтарахи Экажев Яхьяй — «Электроинструмент» завода наладчика — сурт районни Сийлен улга тІа даккха» яхаш дар дийшар. Иштта доал цун сурт завода Сийлен улга тІа а. Дукхача совгІатешца белгалбаьккхаб цун къахьегама никъ. Шийн новкъостех дочкъалацар цунна ше гІадвахар. Бакъда, цар доахача ловцаша хийцар цун юхь-сибат. КІезиг-дукха из эхь хеташ хьайзаьга хетадаьча новкъосташа аьлар: «ДоагІаш а да хьа сурт цу улга тІа, цудухьа хьога хьехаш, хьо даьккъала вувца дагахьа гулденнадар тхоам укхаза...».

Новкъосташта бархал а аьнна цеке дІачуваьлар Экажев. Цу дийнахьа цІаккха ца баьча тайпара дика болх бир цо, цеке электросверлилкаш хьаеш йолча станокашта наладки еш. НийсагІа аьлча, шин нормаш тІехваьлар.

Бакъда, цу дийнаьа дукха уйлаш дес чу еcсар Яхьяйна. Дагаухар ше заводе балха вена хьалхара денош, хьалхара халонаш, аьттонаш.

— Тахан санна дагадоагІа се заводе балха вена ди. Юххьанче хала дар. Тоъаш бахар болхлой, специалисташ, кІезига бар ца ховр хьахьекхь ховраш, — дагаухаш Экажева, — бакъда, чІоагІа безаш бар тха. Эттара хьалха укхаза балха баахнарий, завода сий айде, цун продукци массанахьа дІайовзийта.

Къахьегамцара безам... Из да моллагІча сага халонаш эшае, коталоаш яха новкъостал дер. Цу безамо лакхъю сага кулга говзал, кхетам. ХІаьта уж деррига хайна ваьннача тІехьагІа ираз долаш хул из, ираз долаш хул шийн къахьегамах, пайдаерча къахьегамах наха. Дахьенна бериат доалаьд.

Яхьъя лаккхарча разряда наладчик ва. Иштта хиларах тарра, цо хьабеш бола болх тІехника мара хилац.

— «Дошо» кулгаш долаш саг ва Яхьъя, цо сиреча рацпредложене доккха новкъостал даьд тха цеха а цунца цхьана завода а къахьегама овсарле лакхъе, къахьегам аттача баккха, — яхаш дувц цеха начальника Мальсагов Руслана. — Заводе болх бе йолаялийтай электроимпульсни обработках пайде а эшаш чоалханеча штампай, прессформай, литформай оатхалаш хьаьра керда, хьалхалатта технологи. Цох боккха пайда баьннаб тхона, дикка тоаеннай продукце дикал. ХІаьта вайна махарра из да хІана кертера дар. Цу предложене автор кхы цхьаьккха а вар — Яхьъяй доттагІа Боголов Дауд.

Дукхача хана дешо цхьана болх беш хьабоагІача царна чІоагІа дагадоалаш дар шоаш наладка ю станокаш, агрегаташ тІехдика хилийтар. Потребителаша цкъаза карахеташ ухийтар электросверлильни машиний дикал доха я яхаш, уж сиха йоха, яхаш. Цу гІулакхо уйла йитар завода кулгалхошка. Тайп-тайпара наькъаш лаха баьлар уж из кхочамболар дІадаккхара. Уж накъаш лохаш бар Экажев Яхьъяй Боголов Дауди.

Балхах шоаш мукъа болча хана дукха къахьегар цар цу гІулакха тІехьа. Кхычарна дагабуваво, шоашта дикагІа хетар, даь хьехамаш дІахадора. Весиге аьлча, цхьан дийнахьа чакхдала йиш йолаш дацар царна дагадеха дика гІулакхаш. Дукха денош, кІираш дІадахар иштта хьинаре къахьегаш. Дукха схемаш, йоазош дир наьхаташ тІа.

Боголов Дауд теша ваьлар шоаш доладаьр толамца чакхдаргхиларах, хІаьта Экажев Яхьъя а цох тешар. Цхьаьн дийнахьа шийн доттагІа волча хьоашалгІа вена вагІаш аьлар цо: «Дауд, дукха ха я вай шинне цу предложене тІа болх бу. Массанена ховш из. Нагахьа санна из гІулакх вай дІахо ца хьовр цехера новкъостий беларгба вайх. Раьза вий хьо из яхачоа?»

ТІехьарча дешаша уйла йитар Боголов Даудага. — Дика да, из рационализаторски предложени чакхъялалца, со волча болх берга вай, — жоп делар цо Яхьъяйна. Белакъежар даьлаш Экажева юхь тІа, хІана шийн доттагІчоа чІоагІа раьза вар из. Юха а керда схемаш, керда йоазош, уйлаш... ХІаьд белар фуд ца ховш болх бора цар хІара сайрийна, атта далац цар сарралца цехе къахьегаш а хинна чоалханере дукха низ дІабехаш дола гІулакх чакхдаккха.

Цхьабакъда, царна дагадаьллар кхочашхилар, кхочашхилар цу шин доттагІчун тешам чІоагІа хилар бахьан долаш. ХІаьта из тешам царна болийтар коллективапарча безамо. Завод моллагІдола цІа в хинна дІаэттача царна чІоагІа ловра цун сий кхы а лакхде. Цу уйланца къахьегаш ба уж хІара денна. Цудухьа дика кайоал цар балха тІа. Цудухьа йоах цар керда коталонаш.

ХІаьта цу дерригней бахьан цаІ да — доттагІал. Из ца къахьегамца тоссаденна доттагІал. Цхьана хул уж масса за а балха, салоІача хана. Цу доттагІаша къахьегама наькъа тІа баьха, шоай говзал дІайовзийта натирхой кІеззига бац заводе. Къаьстта раьза ба кулгалхой Экажев Яхьъяй учешик хиннача Муталиев Іалихана.

Цехе венача хана цхьаккха говзал йоацаш вар Іалихан. Ховра Яхьъяйна цун ца дукха къахьега дезилга. Хьалха цІаккха а нийсвенна вацар цунна иштта «Хала» йола аІамига саг. НийсагІа аьлча, техниках кІезиг-дукха а ца кхеташ вар. «Цох хІама хургдац, кхыча участке хьожаверга вай из», олар цеха кулгалхоша. ХІаьта Яхьъй раьза хилацар цу къамаьла. — Со теш Іалиханах дика говзанча хургхиларах, — жоп лора Экажева. — Техниках на кхете а из дукха ваа цунна, ва дуо мел хьа хеташ хул из шийн аьттув ца баьлча.

Зехьа дайнзар Экажева Яхьъяс хьайга къа. Шийн хьехархо санна хьаьнала къахьегаш ва хІанз Муталиев Іалихан. Иштта дика къахьегаш хьабоагІа цун хинна ученикаш Кулгова Аьсет, Евлоева Хьанифа, дукха кхыбараш. Цо къахьегама наькъа тІа баьха нах бийца а ваогвац.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

ЦхьайтталагІча пятилетка мулаш

МАШИННАЬКЪА ТРАНСПОРТ ДЕГІААХАРА ПЕРСПЕКТИВАШ

Вай мехка машиннаькъаша Іалаьмате дукха пассажираши мовхьаши дІа-юха кхухь. 146 эзар километр (дунен тІарча дерригача магистралий дІоахала 11 процент гаргга) дІаьхача цар грузооборот 3,5 триллион тонно-километрга кхоач шера. Из дунен тІарча машиннаькъий ерригача перевозкай ах даькъал совгІа, хІаьта США перевозкаел дукха хІама ва эшаш кхоаза дукхагІа. США, Канада, Малхбузен Европа мехкашкарчул 6—7-эза интенсивнегІа эксплуатаци ю вайцига машиннаькъа хІара километра.

1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага кхачалца а йолча юкъа СССР экономически социальни дегІаахара Керттерча лостамашка оттадаьд машиннаькъа транспорт технически юхаІалаташъелга кхоачашдарен цун мовхьаш дІа-кха кхахьара а чакхдувлийтара а тороиаш дІахо совъяхарен декхар. Машиннаькъашта теркам тІаахийтар дувзаденна да вай мехка геоклиматически хьалашка уж транспортни сета лоархІаметІара звено хиларца. Царна кхоаггана кхухьача мовхьий а кхувлача пассажирий а доккхагІа дола дакъа — шера 4 миллиард тонн гаргга мовхьаши 40 процент гаргга пассажираши. Карарча пятилетка автотранспорт кхыча тайпайл сихагІа дегІайоалве лаьрхІа дале а (цун грузооборот 1,4-эза лаккъяла еза), болата магистралаш хьалха а санна грузооборота кертера дакъа шийна тІаэцаргда.

Машиннаькъий мовхьаш кхахьара торонаш лакхъяра а дегІайоалаяра а яхе шера плане тІа чакхдала лаьрхІача гІулакхий комплексо йиш хулийтаргья машиннаькъа транспорта грузооборот 14—15 проценти пассажирски яр 9 проценти лакхъе. Цунца цхьана чакхдоахаргда трубопроводни транспорт сихха дегІайоалаяоа тІадерзадаь гІулакхаш, машиннаькъаш мехкдаьтта продукташи газан СибарегІара мехка европейски даькъа тІа кхоачаеш транспортировка яра декхарех мукъа а доахаш.

Іалаьмате боккхача боараме тІаетталуш латта грузооборот (1950 шера дена 6-эза тІаккхийттай из) «Бе йолаеннай» башха йоккха йоала капиталовложенеш дІа а ухийташ болх беча сета реконструкции яра чотах. Цхьабакъда, тІехьарча шерашка мовхьий пассажирий тоатолаш дукхача лоархІамеча лостамашка лелаш йоацта керда поездаш тІаетта чІоагІа хала долаш лакхденнад. Машиннаькъа транспорт хаткъа боахама реальни эшарашка кхоачеш «хьалъозарен» дІахо экономически дегІаахара резерваш хьаеси проблема цхьайтталагІча пятилетка керттерча декхарех цаІ а хинна дІаэтай.

Из къоастанр лоархІаме хилар дувзаденна да бийдал а энергоресурсаш а мехка европейски даькъа тІа дукхагІа эшаш йелла шехьа, бийдале база малхбоалехьарча районашкахьа дІатовжар санна йолча факторца а.

Цунна дувзаденна карарча пятилетка декхарех цаІ — вІашнй духьалеи соь гаьнех ю перевозкаш ма кулла кІезигъяр, шоаш хьалькхача моттигашка чакхйоахача бийдален материалий дакъа соцдаккхар. Цунца цхьана белгалдаьд машиннаькъа транспорта реконструкци яра доал делта тоадарон де дела гІулакхаш. Пхе шера де дезаш дола хІамаш да 5 эзар километрал кІезигагІа доацаш моллагІа наькъаш эксплуатаце дІадалара 15 эзар километр долча машиннаькъашка автоматически блокировки диспечерски централизаци яри, 3,6 километрал кІезигагІа доацаш керда машиннаькъаш дахкар, Байкало-Амурски магистрала бІоаххала поездаш йолалийтар.

Наькъий дефицит дІаяккхара лоархІаме финансови затраташ е езаргья. Цхьабакъда, проблема аьхха лаьтта Іаш цІенхаштара хувцаш де деза машиннаькъаш хьалдарех болх беш дола наькъаш леладарен технологена. Доккха доапа масалстых йовцича наькъа хІара километр метта лоаттаара 16 эзарнегь кхоачаш чІоагІъеш йола болташи гайкаши еза. Практически шерра шера хьаяхха, даьтта хьекха, юхадІаехка еза уж. Дукха ха йоацаш болх бе йолаеннар вай мехка болташта йола машин. Сахьата 10 эзарнета кхоачача болташта «гІулакх ду» цо. Из вайна новкъадале а, хІанзарчоа тоъаш яц уж машинаш.

Транспорт дегІаахара программана теркам тІаоа экологически аспекто. ЦхьайтталагІча пятилетка планаш уттаеш цхьатарра кийчъеш яр массехк альтернативни варианат. ДикагІа лаьрхІар Іалам лорадара гІулакх дукхагІа теркалдеш хиннараш. Цудухьа къаьстта теркам тІабохийтаргба электрофицированни наькъаш дукхагІа хилийтара деша. Пятилетка йолалуш керттера 30 машиннаькъа магистраль электричествоца болх бе болабеннаб, хІаьта деррига наькъех 30 процент электрифицированни да хІанз. Карарча пятилетке электричества леладераша тІаккхетаргда 6 эзар километр хулаш наькъаш.

Транспортни дефицит дІаяккхара перспективашка хьожаш теркалду ва декхар болхлой кулгаш «тІа-тІа кІезиглуш латтача хьалашка къоастае деааргхилар. Керда машиннаькъаш дехкача районашка болхлой ниа чуозара массехк параллельни социальни программа кхочашъе езаргья: наькъаш дехкаш йолча районаш нах чубахаргболча моттигашца, берий учрежденей комплексашца, культурни спортивни комплексашца Іалашъяр.

Цу тайпара проблемаш къестаь масалаш долаш да, къоастадаь аьлча, Байкало-Амурски магистраль буллача. Кхочам бе укхаза БАМа гІишлонхой деррига 10000 бер берий бешамашнеи ясленеи Іалашдаь а да 16000 дешархо дукхагІа яраш керда хьалъяь йолча школашка дешаш а ва аьлча. ГІишлош хьалъеча болх беш волча 5000 студента-заочника дешара эша хьалаш хьадаьд. Дукха хьалдеш латт БАМа районе наха чубаха цІенош.

Белгалдаккха безам бар са, машиннаькъий сеть шерга, мовхьаш кхахьара торонаш алсамъяхар аьхха перевозкай деррига тайпаш (машиннаькъ, автониікъ, хиниъ, фегара никъ, трубопровод) чулоацаш йола мехка Единий транспортни сеть дегІайоалаярен эргалькха товярен комплексни йаьххача хинна йолча программа дакъа мара ца хилар. СССР транспорта къаьст-къаьста тайпаш вІашой конкуренци лалаеча фирмашта юкъе дийкъа доацаш пачхьалкхен бе хилар бахьан долаш капиталистически мехкашкарчул дукха аттагІа да социализма хьалашка цу тайпара йола комплексни программаш кхочашъе. Цо, шеко яц, торо хулийт Іалаьмате йоккхийча материальни къахьегамен ресурсех хьакъалегІа пайда эца, транспорта проблемаш ерригача общества хьашташка дьехка къестае.

Вячеслав КОСТИКОВ,
АПН обозреватель.

САГИ ЗАКОНИ

Хала а кхераме а

Милицейски болхлоех долча иллс тIа да уих тайпара дешаш: «Цкъарчоа бIаргагуш беце а, тха болх хала а кхераме а ба». Кхераме беций воча хIамах иъахкаш воаца суламхо хьона вIалла дага а доацаш вена хьадухьала отташ хилча? Дукха нийслу милице балха тIа декна а бус а массаза кийча хила везаш доле гIуланкаш. Царех цхьадараш Заводской РОВД участкови инспектора милице капитана Имадаев Ахьъяд Имадаевича дуьцача хана цецваьле вус.

...Город Грозне хаддаиз «кхехкаш» йоле моттиг я центральни рынок а цунна гонахье а. Нохч-ГIалгIайчера а доалахарча республикашкара а хIара дийнахьа эзераш нах ух уккхаза. Колхозхой, юрташка баха нех шоаш хьалкхеяь юрта боахама продукци йоккхаш-эцаш ба. Цхьабакъда, шоаш ца даьр дая гIерташ бараш а кIезига нийслац уккхаза. Кьуница, спекулянташца хаддиза къовсам лоаттабе безаш хул уккхаза тIачIоагIбеь милице болхлой.

— Малх сайрангахьа лета ха яр, — дуьц рынке йолча оперативни пункта инспектор хиннича А. Имадаева. Нах дIа-са въестац бар. ЦIавиха дагаволаш гера дIа а дилла, араваьлар со. Цу ханна вуьхьаш ведда хьатIа а вена цхьан саго аьлар:

— ДIа дIаводача саго тепча тIа а уттаеш, ахча хьада- яхаш ихеставаьа со. Цо вийцар къайлавоалаш латтар. Вувцаш вар тIехьаведда хьалаца йиш йолаш дацар гIулакх. Милице болхло бIаргавайча зуламхо ведда кIалхара вала хьожаргвар а духьала этта гера тохар кхерам бар. Дага а доацаш юхе нийсвеннача дружинникага Виклаев Шерпудинага цунна тIехьа гIо аьлар Ахьъяда. Ше кхыча улица тIа гIолла шийна хIама гуьнахьа доацаш санна га а доахаш, духьала вера. Зуламхочун дегабуви бе кхеизар. Шоаш духьала отташе а, самбо прием а яь, гора вахийтар тенна, ший низах тешаш вола зуламхо. Фу хиннад из кхийтта валалехьа тIехкарах Iочуелла йоалла тепча хьаьнкхар. Дружинника новкъосталца дукха ха ялалехьа РОВД дIакхоачавир харцахьча наьхъ тIа ваьнар.

Центральни рынке йоаллача оперативни пункте А. Имадаева болх баьча 23 шера дукха нийсденнад цувна цу тайпара доле гIуланкхаш. БIаьш да цо гутадахка къоалаш, дукха да ца доалийташ юхатеха зуламаш. Из воагIаш бIаргавайча цIерах мо кхераш дIа-юха боьлар зуламаш дара тIахкуьш бараш.

1957 шера мугIарера милиционер а волаш болх бе волвенча Ахьъяд Имадаевич, хIанз милице капитан ва. Цу хана опыт ца хиларал совгIа, хайра дийша вацар из. Милице болх беш шедаьнкхача 24 шера цкъа шийх бехк ца боаккхийташ хьавоагIа Ахьъяд. Дукха да цунна тайнна совгIаташ — вхоаткъанел совгIа. Къаьстта боча йолаш хьахьокх цо СССР чурча гIулакхий министра Н. Щелокова шийна йита Сийлен грамота, СССР Лакхехьарча Совета Президиума шийна енна «Цlе седъаь» яха ордея.

ТIадилла декхар тIехдина кхоачашдарах, зуламхошца къовсам лоаттабеча дукха хIамаш карагIдувларех сийлен грамоташ тийшай СССР милице отличник волча А. Имадаевна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо, НГIАССР чурча гIулакхий министерства кулгалхоша. Иштта дукха совгIаташ бIаргадайча, цуи ваара а балха никъ бовза безам болаш кертера дар фуд шун балха тIа, аьнна хьаьттар ез Ахьъядага.

— Наьха сатем лорабелта. Зулам юкатохилта. ХIаьта из дулургдац дисциплина йоацача милице болхлочунга. Лакке латтача кулгалхой указанеш шеко а йоацаш кхоачашъе е еза. Цхьабакъда, ни тха балха тоьам болаш дац. Инициатива йолаш хила веза милице болхло.

— Милице болхло хьалха даьккарга хьежаш вагIа йиш яц, — яхаш вагIача хана дагалуви цо цкъа шийна нийсденнар. Цхьан аьхки отпуске а волаш, Казахстане воьзар А. Имадаев. Урбах яхача станце Iохкоаччаш вагона чу нийсвеннача цхьан саго ахча хьада яхаш кхеставорa вож ихa саг. Шаикхе а вовзаш вацар Имадаевна, шийна гуьнахьа доацаш санна ваьгIача ваьннавар из. Бакъда, воагIа-м валаннар. Урс а даькха духьала ваьнна зуламхо цо кулгаш хьовзадаь тIехьашкехьа даьхе. станцерча милице отделене дIачуьвигар. ТIехьагIа гучадаьлар из дукха зуламаш даь рецидивист хиннилга.

Дукха письмош ух Ахьъяд Имадаевича баркал яхаш. Уж вай республикера ихa в ца Iеш. Ставрополера, Краснодарера, Ростовера, кхычахьара ух. Министра цIерагIа Кизлярерча колхозхоша В. И. Кудлаяси А. И. Пономаренкоси дайтача письмо тIа йоах А. Имадаев хиннавецаре шоай ахкан мел хьийга къа довре, къуй хьа а лехa, хьадаьккхар цо тха лоткъадаь хинна ахча.

Шу гарта ха я Заводской РОВД милице капитан коммунист А. Имадаев кердача гIуланкхе хьожаваь. Города центр — Победа, Революце яхе проспекташ, Мира, К. Цеткина, Р. Люксембурга цIерагIа, кхыйола улицаш чулоац цо общественни порядок лоралрах жоп луча участка. Хьалха санна хьинар, денал долаш бу цо керда болх а. Из иштта долга ховргда факташка хьежача. 1981 шера 24 аулам даьд цун участке, уж дерригаш а къайла а дахадац.

— Кердача участкови инспектора сона дика хетар да из инициатива а хьинар а долаш хилар, — йоах Заводской района № 6 йолча опорни пункта председатела М. С. Ужахова.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

СУРТА ТIА: СССР милице отличник капитан А. И. Имадаев.

ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ДИСЦИПЛИНА ЧIОАГIЪЕШ

Къахьегама дисциплина вай мехка граждании лоархIамегIа долча конституцеи декхарех ца! да. Цун правилаш ховдамболаш къовсталый къахьегама законодательство а чурча къахьегама типовой йолча правилаш, е дисциплинах йолча усташа.

Къахьегама дисциплина лоралре дешашта хадданза термаш тIалоаттабу «Грознефть» объединене юридически службас. Из гIулакх тоадара оала 1981 шера а дIахойодача хала а лаьрхIа мероприятеш отталий. Объединене чуйоагIача предприятешней организацешкех болх беча юрисконсультаца цхьана чакхйоахаргья уж. Предприятей кулгалхойн юристийн балха тIа дола кхоачамбоацараш дIадоахилга хурба цар керттера достам.

Къахьегама дисциплина телхаелга дукхагIча дакъе дуьзадена да предприятей кулгалхоцшен юридически службаца шоашкара доагIар ца дар бахьан долаш. Болхлошта къахьегамах доле законаш довзийта декхарийла ва юрисконсульт, царех бизза а лийса а пайда эца ха деза. Дисциплинарни е общественни бехктокхаме озилга цIенхаштта влиянин еш гIулакх да къахьегама дисциплина, цхьабакъда, из кхоачащделга дуьзадении да кулгалхочун е юрисконсульта балхаца.

Юрисконсульт декхарийла ва къахьегама дисциплини телхалре бахьан чIоагIа тахка. Уж субъективни а объективни а хила йиш я. Субъективни бахьанаш — болхлочун сакхетам лоха хилар, общественно - пайда я е р ч а балха ва сагото ца хилар е ух предприяте болх бе цуй безам ца хилар, кхыдар. Объективни дараш — производствана кулгалдеча, къахьегам вIаштIехьбоанкхача, быта хьалаш тоадеча доле кхоачамбоацараш.

Новкъостий судий болх тоабара юротдело 2 дийнахьа семинарски занятеш йир. Уккхаза дакъа лоацаш бар предприятей кулгалхой, профсоюза комитетий а новкъостий судий а председателаш. Семинарски занятешна дакъа лаьцар объединене генеральни директоро а. Аз деза царех дикка берият даьлар аьнаш. Новкъостий судий болх белгтала тоабалар. Предприятей кулгалхоша дисциплинарни бехк беш хилга из дош новкъостий судашка дуьцийта хьож юротдел.

Производствана планировани елга — социалистически боахама кулгалдеча эттара кефттера дар. Из дIадех ерригача вай системо. Дерригача хьонхамех тIа а йиша, чIоагIъяь планови заданеш ший ханнахьа кхоачашъелга — планови дисциплини чулоацам.

Планови дисциплина юкъаенна я къахьегама дисциплина лорарца, хIаре болхлочо, гIулакхерча сагo ший декхараш диала кхоачашдарца. Шеко а йоацаш царех тийша да планови декхараш кхоачашделга.

Планови дисциплина лораелгеи чIоагIъелгеи экономически фактор хиниа а ца Iеш, нравственно - психологически фактор а я. Цо къахьегамхой общественни кхетам лакхбу, коллектива е ерригача пачхьалкхеэ а сий лорадаре бехктокхам айбу. Планови дисциплина лораяра таханарча дийнахьа нравственно-психологически фактор тоьам болаш яц, цудухьа экономически фактора лоархIам хIинарчоа боккха ба. Цо предприятешн организацешн оарцегIйоах планови заданеш кхоачашъяре.

Боккха лоархIамболаш и договорни дисциплина. ТIакийца декхараш ший ханнахьа, къамаьл а доацаш, кхоачашделга дIадех цо. Договорни дисциплина чIоагIъярца дикагIа пайда эца йиш я предприятешка йолча торонехи резервасхи, цо вIаштIехьдоаккх производствo болх ритмично а рентабельни а хулийтилге. Цхьабакъда, договора хьалаш тIа дийцар кхоачаш ца деш дисача доккха зе доалл, йоа балха ха, сеца латт техника, лохлу къахьегама дисциплина, балха тIа брак хул.

Планови а договорни а дисциплина чIоагIъяра боккха лоархIамболаш а юридически служба. Деяна дош кхоачеш ца даьрашна машар хила йиш яц. Цу гIулакхаца дуьзадена дукха кхоачамбоацараш да хIанз а «Грознефть» яхача объединене а. Кулгалхо хила веза юрисконсультагара доагIар хьадехаш, хIаьта юрист а хила йиш яц хьекима хетар мара ца деш. Цхьаболча кулгалхоша кIезиг - дукха а цIенхашта дола дош нийсделча шоай предприяте из къоаста а ца деш, объединене кулгалхошка а юротделе письмош ухийт. Юридически отдело материал юхаяьхьийтача мара дош къоастаде хьажац цу предприяте вола юрисконсульт. ДIахойодача хана цу тайпара йола практика дIайкхха лоархIад оаха. Юрисконсульташ декхарийла ба планова а договорни дисциплина телхаеш хилча «лахкера» шоашка фу оал а ца хьежаш, шоашкара доагIар де.

Объединене юридически отдело къестаду договораш уттадеча а уж кхоачашдеча а предприятешкех организацешкех юкъе нийслу къовсамаш. ХIаране бокъонаш а хьаштеш а лореду. Планови е договорни дисциплина телхаеш вола балхахо бехктокхаме оа, нагахьа санна материальни зе даьдале йолча положенеца хьежжа из цунгара хьадех.

Финансови дисциплина чуйоагIа бюджетни, кредитни, кассови, расчетни штатех йола дисциплинаш. Цу ерригача дисциплинашка хьежа декхарийла я юридически служба. Цун хьинарах тийша да ахчан средстваш нийса дIаухийтилга, къоалаш дIадоахилга.

Иштта лорве еза штатни дисциплина а. Цунца дуьзадена да къахьегама оасарле лакхIелгех ахчан средствай кхоп белгеи. Болх ца беш бола нах бе яхаш ахчаш нийделга, ца даь болх баьб яхилга, ца доагIаш дола пенсеш нийделга юхатох лерттIа тIахьожам хилча.

Къахьегама, планови, договорни, финансови дисциплинаш лораяра отталь мероприятеш чакх а йоахаш, ший болх тоабе дага я «Грознефть» объединене юридически служба.

А. СНЕГИРЕВ,

«Грознефть» объединена воккхагIвола юрисконсульт.

ТХА КОНСУЛЬТАЦЕШ

Приговор кхоачашделга тIехьадаккхарах

СССР-ен союзни республикай 1977 шера арадаьнача уголовни законодательства лардий 39—1 йолча статьягIа (РСФСР УК 46—1 статья) судашта бокъо еннай кхеиза йолча сага кхаь шерага кхаччалца ха техача, из цу сахьета чу а ца воллаш, ара кортамукъавита ше тоавалар цунга дIахьокхалургдолаш.

Иштта мукъавита ха йоаккхача хана кхенза вола зIамига саг из болх беш е дешаш вола коллектива, хIаьта иштта профсоюзни комсомольски организацеш, общественни воспитателаш, шефаш, наставникаш, наччахьалкхен органаш, дезал хьожеш хул.

Бакъда, закон толхадаь волча, иштта мукъавитача сагo кхетаде деза ше уголовни бехктокхамах мукъавалийта воацилга.

Вай республике прокуратура органаша тIахьожам лоаттабу иштта суд яь болча, чу ца бохкаш арахьаьнтача кхенза болча кагийча наха леладечоа.

Бакъда, цу балха тIа кхоачамбоацараш да. Массаза хиннадац общественэ а ца къоастабеш кхенза бараш тоабален кхетея луш йола бокъо ялара законо дIадехар кхоачащдеш.

Чу ца воллаш дела ха енна хиннача кхычарца цхьана хулиганал леладарах суд яь волча С. З. Исмаилова хьакъехьа даь приговор дIадаькхар Надтеречни района прокурор духьал а хинна, суде волча сага оамали кхераме хилари теркал ца деш дах из хиларах.

Хулиганески вогIа дола гIулакхаш дIадоладаьр а уж даьр а хинна Исмаилов, волча оагIорахьара гойтав цо ше, кхелатанза барий гIулакхий йолча инспекце учете лаьттав. Иштача сага чу ца воллаш мукъалела ха ялар нийса лархIа йиш йолац дац.

Приговор кхоачашдарах мукъавита ялх беттагара шин шерага кхаччалца ха яла мегаргъя. Иштта ха луш суд яь волчоа судо ха яла мегаргъя балха ваха е деша отта, ше даь зе дIадакха, судо къахьегамхой коллектив е цхьа саг декхарийла ве йиш я, из раьза а волаш, суд яьча сагага хьежа, цуьна кхетам бала. Бакъда, из массаза а деш дац.

Граждании хIамаш лечкъарах кхо шу суд яь ва Г. С. Газабаев, приговор кхоачашдара мукъа ха а луш. Бакъда, цунга хьажа а кхетам бала а судо декхарийла янзар из могашеш, цунна суд ца яр дехаш хиниа «Консерваплодоовощ» яхача объединене МТС база коллектив.

Суд тахкара сабар деш мукъа ха аларах долча приговорий копеш кхенза барий комиссешкен инспекцешкен шоай ханнахьа дIа ца дохийташ моттигаш кIезига яц хIанз.

Прокуратура хьашаро хьахьенкхар иштта йола сведенеш е копеш дIакхаьчача а суд яь нах шоай ханнахьа учете ца отталеш хилар.

Дзаурова I шу чувалла суд яьар, шин шу ха сиваяр цунна приговор кхоачащдалехьа тоавалара. Приговора копи 1979 шера 14 июле Грозненски РОВД кхелетарий гIулакхий инспекцега дIачуденнадар, бакъда, цунца профилактически болх бе болабанзар цул тIехьагIа цхьа бутти ах бутти баьлча мара.

Суд яь волча Гантемирова приговора копи цу района инспекце кхаьчад 1979 шера 5 июле, хIаьта ха теха волчунца профилактически болх бара дош гIоттаданзар копи кхаьча бiъ бутт баьннача тIехьагIа мара.

Октябрьски РОВД кхенза барий гIулакхий инспекце вочa тайпара хулиганал леладарах суд яь хинна А. Татаев кхыча районе дIавахача цига кхенза барий гIулакхий комиссеген инспекцеген хоам баьзар. Из бахьан долаш суд яь вола Татаев цхьаннахьара тIахьожам боацаш дукха ха йоаккхаш хилар.

Хьалха а санна кхенза барий гIулакхий комиссеша формальни леладу общественни воспитателаш оттабелга, цар балха тIахьожам лебац. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа царех чIоагIъяь положенеш кхоачашъяц.

Халкъа депутатий Ленински районни Совета исполкомерча кхенза барий гIулакхий комиссе 2 беттагара 3 беттага кхаччалца йолча хана мара къоастаданзар суд яь болча В. Шатаевна, М. Пинчука, Маяльянца, Романовна общественни воспитателаш оттабара дешаш.

Приговор кхоачашдара сабар де ха енича кхелатанза бараша зуламаш даь моттигаш я. Иштта хIама хилар дашха доагIа судаша цхьайолгIа хана даьча зуламий маIан а, общественни кхераме хилара а. ХIаьта иштта ха техарий личность а майоагIара теркаль ца хиларца, хIаьта кхенза барий гIулакхий комиссешен инспекцешен шоашкара доагIа гIулакхаш ца дарца.

Ше суд яь приговор кхоачашдара сабар де ха енна воллаше а Гусейнова массеха зулам даьд г. Грозне Октябрьски районе саг а [illegible].

1978 шера Ленински районни халкъа судо Дубровскеа суд йир, приговор кхоачашдара сабар де ха а луш. Цхьа шу а далалехьа цу Дубровске кхенза болча кхычарца цхьана зулам де автомашин йигар.

Приговор кхоачашдара сабар де енна ха законо дIайоаккх, шийна яь суд танха ха техар чу а волл, суд яь хинначо нийна судо тIадилла декхар кхоачаш ца дой е общественни порядок толхайой.

Иштта хIама эттача халкъа депутатий рай (гор) Совета исполкомерча кхенза барий комиссен чурча гIулакхий органош хьачудаларагIа суда дIалккха йиш я приговор кхоачашдара сабар де енна ха.

Эггара хьалхарча аргIана суд яь волча сагах шийх тийша да ше кхетара новкъа валар дIахьокхилга. Кхийттар законо талаар дарах мукъавалийта тарлу. Иштта кхийтар судо мукъавоалийт из ваха шаш йолча моттиге дийца а дийце. Из кхетам балара доккха маIан долаш да. Иштта вар мукъавоалийт халкъа депутатий рай (гор) Совета исполкомерча кхелетарий гIулакхий комиссен чурча гIулакхий органен цхьане дехарца.

Приговор кхоачашдара сабар де ха луча законо дIадехараш дизза кхоачашдаро доккха новкъостал дергда общественни порядок лораяра, бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам лакхбара, кхенза бараштa юкъе беш бола профилактически болх лакхбара а цох дукхагIа пайда эцара а.

К. КОКУРХАЕВ,

Нохч-ГIалгIай АССР прокуратура судашкарча уголовни делашка хьажара отдела начальник.

ДОЗАЛ ДЕХЬАРА

ФРГ. Машаран герзаш дIададахарай тIехьарча дукхача наькa демонстраци хиннай Гамбурге (сурта тIа). Итташ эзараш нах арабаьннабар города улицашка герзаш Iоадара, ФРГ территоре тIа гаьна кхетар юкъерча боараме дола керда американски ядерни ракеташ дIайийсъяра шоаш духьала болгI дIаецай... Кагирхой, кхалнахьа, профсоюзаш, кхыча демократически организацей вIийлаеша даькъа лоацаш хинна демонстраци «Тхона массанена а кхераме я атомни Iоажал» яхача лозунгагIа чакхъьелар демонстраци.

С. СОСНОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

СЭВ: ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРА ШЕРРА ДОАЗОНАШ

Социалистически содружества мехкаша вIашш цхьана леладу гIулакхаш дIахо кIоаргдарех эргадахьа тоадарех перспективаш белгальелга керттера декхар дар ух деношка Софие хиннача вIашш экономически новкъостал дара Совета сессе XXXV заседане дийцар. Заседано иштта дIадахача итт шера, 1971 шера тIакийце социалистически экономически интеграцие комплексни программа толлаше кхоачашъеш СЭВ мехкаш дегIадахара анализ а йир.

Цу анализо кхы цIаьнзаза е баьъа социалистически содружество хIанзарча дунен тIа эггара динамични бола экономически низ ба, аьнна я йола вывод. Массехи цифр йоалайча на гуш да. 70 — шерашка СЭВ мехкаш продукцийн къаман доходи лакхъяра темпашка диллача дегIаяьхкача капиталистически пачхьалкхенел шолза гаргга хьалхадаьнна хиннад. ХIанз цар шера арахец «юкъарча рынка» мехкаша хецачул шоэза гаргга дукхагIа промышленни продукци. Из — дунен промышленни производства юкъарча боарама кхоалагIа дакъа, социалистически содружества мехкашка баха нах лаьттан тIа мел болчарех итталгIа дакъа мара беце а.

КIийле чIоагIа йоацача кризиски хьала тIа латтача дунен капиталистически боахамга хьежача социализма кердача тайпарча дунен халкъашта юкъерча гIулакхий, социалистически экономически интеграце совленаш къаьтта гуш я.

Экономика даькъера дунен халкъашта юкъера кердача тайпара гIулакхаш дикагIа хьахьоккхаш доле хIама да халкъа боахама планашта координаци елга. Сессе белгалдаьккхар иштта герггарча пхе шера, хIаьта цхьадолча лостамашка диллача кхы а йiаьхагIа йолча хана а, СЭВ членаш долча мехкашна керттерча даьхе вIашш пайдане долча тайпара доагорца, энергеца, бийдалца, машинашца, оборудованеца, кхыча товарашца шоаш Iалашдарца дуьзадена дола дешаш къоастадара никъ лохилга. Из де вIашш тIехьдаьннад доагора-энергетически ресурсаш кIеззиглуш, хIаьта дуккхача социалистически мехкашка — къахьегама ресурсаш а кIеззиглуш, пайдане оахкалаш яхара хьалаш халагIа хулаш, цунга дIадодар дукхагIа хулаш, дунен политически экономически хьал талхаш дале а. Къоастаде делаш да кхы дукха а дешаш. Царна юкъе къаьст-къаьстача мехкаша Iоаьича хьалхалаттача опытах кхоачамболлаш шерра пайда ца эцилга, дунен халкъашта юкъера социалистически хьисапе къахьегам дIа-юха бекъара торонех бизза пайда ца эцилга а долаш.

Софие хиннача сессе белгалдаьд йолаш йола проблемаш къоастаяра наькъаш. Эггара хьалха — кхои беш боахам лелабелгеи Iилматехнически прогресс сихъелгеи. Цхьана гIулакхаш леладеш СЭВ доазонашка чакхдоахача гIулакхаша кхы а чIоагIагIа чIоагIъергья социалистически мехкий содружество, ерригача дунен событей лелама цо еш йола влияни. «На сотрудничество, — аьннад Л. И. Брежнева совхан феврале Москве Бауманск хоржамий округе харжархошта хьалхашка къамаьл деш, — хIара вежарашха боле мохк дегIабоалабара йола низ бола ускоритель я. Из я иштта ухх чоалханечен сатем боацечен хана бIубенна хьалхашкахьа дахара йола вай юкъара гаранти я».

ВАШИНГТОНО ЛЕЛАДУ КХЕРАМЕ ЛОВЗАР

Дерригача дунен тIа чIоагIа сагота лйташ хIама да тIехь - тIехьагIа шерлуш йоагIа американо - китайски гIулакхашнара кхераме тенденцеш. Эггара чIоагIагIа белгалйоалаш уж хьагучаьлар дукха ха йоацаш США пачхьалкхен секретарь А. Хейг Пекине вахача, цига цо переговораш еча хана а, хIаьта иштта хIанзчул тIехьагIа Китайна США-гара хIанзара тIема техникен технологин ийа бокъо луш а цу гIулакха цунна льготни кредиташ тела а аьнна Вашингтоно яь решени дIанхайкхаьр бахьан долаш а.

Дуьцар да машера гIулакха геттара кхераме болча, эггара хьалха тIема дакъа чуловцаш болча американо-китайски барта хьакъехьа. Американски гераш Пекина лоаттадара торогий хьакъехьара дош хьалхагIа оттадаь хиннад. Цу тайпарча перспективана, ховш махкалара, юстара баьнна Iе йиш йолаш бац Китал лоалахой. Из ха а ховш США кулгалхоша дIадахача шерашка цкъа санна дукхаза а яьхад американски гера Китайга кхоачардац.

Иштта, Вашингтоно цу тайпара решени яр фуд аьлча, из да США хIанзарча администраце хила йоаттIача тайпара йола дунен халкъашта юкъерча гIулакхий практика йохальта, хьалхагIа хиннача администрацеша тIакийца хинна декхараш юстара ихайсалга, дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка диллача ше тешаме партнер йоацилга цо дерригача дунента дIахьекхалга.

«Уолл-стрит джорнал» яхача американски газето лоеш махкилара, Пекинага геро дохкара хьалъехьарча Вашингтона решене «США-ней Советски Союзан юкъерча гIулакхий кхохиам чIоагI а бергба, американо - китайски - тIема бувзамаш шерда-ларех США европейски союзникаш кореегI а боахаргба».

Вашингтон, хетаргахьа, дог доахаш я хьал а хьееш Китай гераша ше кийчйинче хIанзарча пекински лидерий милитаризми экспансионизми шийна аьттув болча оагIорахьа лостае, ший глобальни антисоветски стратегеи царех пайда эца могаргхиларга. Гаьнара дар бIарга гуш йоаца растет! Советски Союз кхераe цхьаннена а могаргдац, провоцеце тIехьа а яргьли из, ший халкъ а, ший союзникаш а лорабе мел эшар долаш я.

США-с, хетаргахьа, лоархIа хургдац Вашингтонацарча хIанзарча бартах шийна аьттув бола моттиг лаха гIерташ Пекин хилар. Эггара хьалха, из бакъ а да, из дата я вIашагIкхийтта Штаташ Советски Союзан вIашнакхоттам, ядерни катастрофа хиннечул тIехьагIа дерригача дунеина доал дергдолаш. Къаьтта гуш да иштта китайски бе даха американски гера эггара хьалха Азе а Тихий океана а къулбехьарчен къулба - малхбоалерчеи пачхьалкхенашта духьал доаккхаргдолга.

Из бокъонца иштта хила йиш йола кхерам дика кхетабеб цу регионерча мехкаша. «Иомиури» яхача японски газето яздечох, Вашингтон Пекинаца барта яхара наькъо, къаьстта Iоажал ихьаш дола гера Китайна лоаттадергда аьнна цо дош даларо, чIоагIа нах корзагIбаьхаб Индонези, Филиппинаш, Малайзи, Сингапур, Таиланд чуйоагIаш йолча Азе Къулба - Малхбоален пачхьалкхений Ассоциаце (АСЕАН). Уж мехкаш американо - китайски барто хIанзарча пекински кулгалхой гегемонистски политика айяларга, цу мехкий чурча гIулакхашта уж чутIергилга чIоагIдаларга гIулакх кхоачаргдолгах кхераш хилар хила доагIаш хIама да.

ПОЛИЦИ ДЕМОНСТРАНТАШНА ДУХЬАЛА Я

Iаржа кIур тIебенай Токстета, Ливерпуль яхача ингалсийски городерча болхлоштаиммигранташта йолча геттова. Циеро доагадаьд 150 гаргга цIа. Улицаш хьалхайя доходаьча кизгаеш тIоеах, яьгача автомобилех юха йисача Iаьржача аьшех. Тахан Токстете патрулйирбаш ев бе аьшна кийнаш тIа а тохкаш, щит аьрдага бей, чхаониараш аьтийга бей йоаккхаш бола зиз зовр гаргга полицейскеш. Полицега йолаш я ший хала американцаша Вьетнаме шера юкъе йоахаш хинна, хIаьта тIехьарча шерашка Къулбеседа Ирландера манифестацеш лелхаеча лелаеш йола «CS» яха бIаргех хий ухийтош йола газ а.

Британски гIайренашка расови дискриминаци елга дIаданиха лхаш гIайттача нагирхой массови демонстраци анихара Токстете «CS» яха газ хийцай. Шин бIаь совгIа саг больнице вихьав, бIаь совгIа — даьца чувелла. Иштта я кхаь дийнахьа кхаь буса гетто лаьттача, ший къизалга диллача цIаьнха ца хиннача тайпара доацa довнах кьахнина итот.

Лондонен Бристолен санна Ливерпуле а хиннача демонстрацей керттера бахьан да итташ шерашка хьаIайна къела, бокъонаш йоацаш хIилара, хьабе болх боацаш дукха нах хилара духьала бахьнача Великобритане бехача баьде цIока долча наха духьала беча низан юкъача хоарцоина, кхаь ца летаца къаьвен полицес леладеча гIулакхашта нах эгIаьбалар я.

Лейбористий, Англе йоккхагIъарех йолча оппозицеи парте, лидера Майкл Фута белгалдаьккхад Ливерпуль цхьан районе полицеша довна баха безача кхоачабеш дукха нах резаа болцаш хилара ларде латтар консервативни правительства халкъа духьаларча политикана тIа-тIа дукхагIа нах духьала бувлар ду, аьнна.

Социальни программашта къамий экономикана эшараштен дIаухийта пачхьалкхен ассигнованеш хаддалза кIезгъеш тIема кийчонга дIадохийтар чIоагIа лакхден лерхIаш болча консерваторий экономически наькъо 30-ча шерашка «Йоккха депресси» болаш хиннар йолча ханашка юхахоачаьй Англи. Торо доаи деш йолча шин шу совгIа йолча хана хьабе болх боаца нах цхьа миллион тIаьнкийттаб, «Совбаьнначаа наькъа» эскар хIанз 2,7 миллион гаргга да. Эггара халагIча хьал тIа ба эггара кIезигагIа таро йола баха нах. Эггара хьалха — Азерча, Африкерча мехкашкара, британски колониальни владенеш хиннача баьхнараш а болаш.

IаьдалIаша могa а еш хьал а лоацаш Англе шерра яьржай матрош расизм. Йолхлошта - иммигранташа чулела ультроправа группировках йола бандаш, хIаьта «законности порядокан» лоре еош йола полици фашистий гIулакхаш леладеча молодчикий оагIув хьаллоаш я.

ТIеххьерча хабара собетеца кIоаргча социальни экономически бахьанех хиларан шоай расистски политикаех уж хьайоагIаш хиларан дарий де зуташ дац английски Iаьдалаш. Англе чурча гIулакхий министра Уильям Уайтлоуе аьнад хьалха а санна низа, репрессиван законодательство наькъаца, йолаш йолча порядкашта духьаьна бараштa гера духьал даккхара наькъаца гIулакх дIахьоргдолаш ба консерваторш.

Т. КУДРЯВЦЕВА, Ю. ЛОПАТИН, Ю. УСТИМЕНКО. (ТАСС).

Iалам—адамлен рузкъа

ГОНАХЬАРА IАЛАМ ЛОРАДАРА

«Грознефть» объединене предприятешна хIара шера оттаю, тIахьожам лоаттабеча организаца йийца а йийца чакх а йоах гонахьара Iалам лорадаран Iалама ресурсех кхом беш пайда ийбаран тIаерзаь мероприятеш.

ИттлагIча пятилетке объединенена оттаь хиина Iалам лорадара тIаерзаь мероприятеши планови заданеши дика кхоачашьйй.

Фо цIенагIа хилийтара, фега а хи чу а кхувсаш йола аьне хIамаш кIезигьяра ца кхувсаш соццалри духьа, болх беш йолча моттигашка хула газ кIезигьяра пайда а боалаш къахьегара дика хьалаш хьадари духьа дукхьала 1980 шера Малхбузен Гудермесе фо цIелдеш йола установка юкъеяхьара тIадерзадаь билхаш чакхдахарахи Гудермеса эшача гIулакхашта шоллагIча ступена газ дIаахийтарахи ка лынний цигара газа II ступена ала боабе.

Гойт - Корт компрессорни станце технологически газа быта гIулакхашта эшача утилизаци яра тIадерзадаь чакхдаьхача балхаш торо еннай цигара технологически газа ала боабе. «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьтта кхом билаш йола схема балха юкъейоалаяро торо оннай пайда эцара газ дIеньяь хьакъестис.

Технологически транспорта управлене тIахьожам лоаттабу личе тIа арайоалача автомобилаша аракхувсача газашца Iалама зе доалаш йола хIамаш ца хилийтара, лерттIа тоаяь двигателаши довгора системеи йолца автомобилаш балха арайалийтац. Цу гIулакхо торо лу городашкарен болхлой поселкашкарен фо бIехделга кIезигде.

Фо бIех ца дайташ лорадара тIаерзаь иттлагIча пятилетке мероприятеш чакхъяхара чотах атмосферс дIаухийташ йола зе доаля хIамаш кIезигьеннай.

Хин Iамаши лаьттеи бIех ца дайтара, хин ресурсех кхом беш пайда эцар духьа мехкдаьттаца цхьана тIоанашкара доаккхаш доле хий шозлагIа пайда эцара гулду. Шера 3 миллион совгIа кубически метр тIоанашкара хий тIовнашка юха чухец, хIаьта юхедиса хий гонахьара среда кIезигъеш [illegible] хий Iочуьйхуча горизонташка чухец.

Iоухача хих технологически гIулакхашта пайда ийбаро торо лу дефицитни теза хиш кходе.

«Грознефтегаз» НГДУ, «Старогрознефть» НГДУ, трубно - инструментальни базе гидромашинашка болх бийташ йолчу массеха буровой установкашка го боахийтаьхих пайда ийбела юкъедоаларо, промыслашка Iоухача хих шозлагIа пайда ийбаро торо хилийтай объединенеце гIолла 14 миллион совгIа кубически метр цIена хий кходе. **Мелаш долча хих кхом беш пайда ийбар духьа хьалхьеш латт Октябрьски районе производственно - технически хина Iалашо сага эргадаьккха тоадаро эшаш йола объект.**

ХIанз хьалхьеш а цхьайттагIча пятилетке йисте лургйолаш а я Октябрьски районе бытовой канализаци, кун проектни низал дени буса 8 эзар кубически метр я. Цо торо лургья нах бахача поселкашка Iоуха хиш уж биологически цIендеча станце шозлагIа пайда эцара хьагуда, цунца цхьана лаьттеи фои бIехделга кIезиг а деш.

Мехкдаьтта доахачеи бурув тохачеи предприятешка чакхйоах лаьтташ лорадара тIаерзаьйча мероприятей комплекс бурув тохарца толхадаь лаьтташ юхаметта а оттадеш, уж пайда эцара нахага дIа а луш.

Лаьттах кхом беш пайда эцар духьа объекташ хьалъяра хьакъоастадаьча лаьтташ тIара дикагIа бола тIоа хьа а баьккхе из гIишло яь яллалца лоаттабу. ГIулакх чакхдаьннача тIехьагIа Iаьржа лаьтта юха ийс а дай Iодул ше хиннача.

Буровойшта тIадолха паькъаш лаьттан кIеэнгагIа зе хургдолча оагIорахьа гаргагIча моттиге гIолла доахк.

ЦхьайттагIча пятилетке «Грознефть» объединени социально дегIайоалара коллективо оттаьча плана проектана юкъедоагIа гонахьара Iалам лорадаран Iалама ресурсех кхом беш пайда ийбарах, атмосферни фо, лаьттал кIалара хийн тIера водоемаши бIех ца яйтара, лаьттах кхом беш пайда ийбара тIадерзадаь дешаш.

ЦхьайттагIа пятилетка чакхйоалаш лерхI технологически процессаш тоалрен Iоухача хих пайда ийбарен чотагIа производственни эшача гIулакхашта лаьрхIа мела хий доаделга 2 миллион кубически метр кIезигде.

Хий чудуача тIоанашка доагIаш хиш чуухнийтилга 1986 шерага 1 миллион кубически метр кIезигде лерхI, иштта планагIа лаьрхIад пятилетка шерашка го боахийташ 1 миллион кубически метр хих цкъа пайда ийба ца Iеш шозлагIа а пайда ийбе.

Лаьттаех кхом беш пайда ийбар духьа лаьрхIад укх пятилетке 830 гектар лаьтта мохкдаьтта гIишлоша толхадаьрна юхаметта а оттадаь пайда ийбар нахага дIадала.

Iалам лорадара тIаерзаь мероприятеш чакхъяхаро торо лургья сахачей цхьацца йолча декъаша [illegible] хIара ца дешаш [illegible].

Ведомственни предприятешка «Грознефть» объединенен коллективашка къаьстта теркам тIаухийт гонахьара Iалам лорадаран Iалама ресурсех кхом беш пайда ийбаро дешашта.

Б. ВОРСОВ,
«Грознефть» объединенен отдела воккIагIвола инженер.

Дукха я вай республике Iалама хозлеяш, царех цаI я хьу.

Аьхки тайп-тайпарча пионерски лагерашка салоIаш долча бераша дIаккхуь цуи хозал, къайленаш йовза гIертеш практически занятеш.

Цул совгIа, цар доал а Iунал а ду цьуна, дегIайоагIа га нийсъеш, кхыдола балхаш деш.

СУРТА ТIА: «Хьу — вай рузкъа, из лораде дезаь яха практически занятеш дIахьош да «Зорька» яхача пионерски лагере салоIаш дола бераш.

Я. ЗВЯГИНА сурт.

ДоттагIий. И. ПЛИЕВА фотоэтюд.

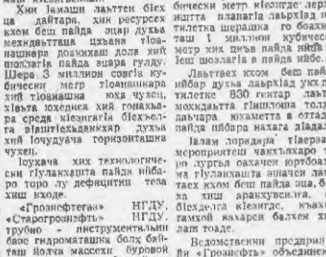

Вай мехкара Iалам. Фотоэтюд.

Чкъаьраша новкъостал дех

Дуккха доле чкъаьрин шовин Iов тоссача хана е кхыдола хIама эттача хий дирагIа долчара тезагIа долча долх. Масала, форда чура долха хиш долча. Iов тоссачул тIехьагIа юха а фордала долх уж. Иштта чкъаьрий доагIа Тийрка чуи Шолжа дхьайолча моттигеи. Цудухьа вай хиш мехкдаьтта продукташи кхыйола бIехa хIамашин увш хила йиш яц.

Чкъаьрий лорадар, цар фу лорадар дерригача халкъа а хIара гражданина а декхар да. «Запкаспрыбвод» яхача организаце 15 апреле дени 15 июне кхаччалца йолча хана Iов тосса чкъаьрий лорадара ха кхайкаьй. Цунна юкъе декъа лаца деза дукхача вай хишкара чкъаьрий ца дойтара. БIаьстта осетр, севрюга, белуга, чабак, усач, кугум яха а кхыдола а чкъаьрий деба долалу ха я. Иштта чкъаьрий лора ца дарал совгIа, уж къа ца хеташ луцаш моттигаш а ийслу. Iов тоссаш дола чкъаьрий луцам болча наха доккха зе ду чкъаьрий дебара. БеррИгача наха а хIара саго а шай декхар а лаьрхIа де дезаш гIулакх да Iов тоссача хана ца луцийташ чкъаьрий лорадар. Цкъаккха а хIамаца цу хана чкъаьрий луцна мегаргдац: зIакаца, цхаралца, молха е кхыйола хIама ахкийташ, токаца, иштта кхычарца а. Цу хана сабаре хила еза чкъаьра Iов тоссача моттигашка: лодка, къаьстта моторни лодка хехна мегаргдац. ПаргIата Iов тоссаргйолаш сатем оттабе беза чкъаьрашта Iов тоссача моттигашка.

Чкъаьрий лорадеча общественни инспектораша чIоагIагIа тIахьожам лоаттабе беза чкъаьраша Iов тоссача хана Iалам дезарашa, чкъаьрий луцарашa, дружинай членашка, комсомольцаша хьишаре дакъа лаца деза чкъаьрий лорадара юкъе, новкъостал де деза инспекторашта, браканьерашта духьала къовсам лоаттабе беза.

Чкъаьраша Iов тоссача хана промышленни предприятейи юрта боахамийн кулгалхоша къаьстта теркам тIабахийта беза хиш тайп-тайпарча отходашца бIех ца дайтара.

Чкъаьрий лорадар, Iалам цIена а хоза а лоаттадар дерригача халкъен хIара сагеи сийлен декхар да. Чкъаьрий лорадеча инспекце болхлой теш цу гIулакха тIехь шоешта массане а новкъостал дергхьларах.

Е. БАДАЛЯН,
чкъаьрий лорадара республиканска инспекце участкови инспектор.

Пионерий ахка

САЛОIАШ ДА БЕРАШ

ЮкъехкаьIад ахка. СалоIаш а, салеIа дaьнна а, салаIа дезаш а дукха бераш да Наьсарен районе. Цу гIулакха шоай хурдаь къахьегаш ба района просвещенаш а. Дахача ахкана тайп-тайпарча моттигашка салоIаш а, шоай могашал тоаеш а хилар 4072 школьник, хIаьта укх шера уж 9734 дешархо ва. Соахка дика аьттув баьлар школай производственни бригадай а. Иштта, Пхьилекъонгий - Юртарча № 2 йолча юкъерча школа дешархоша цхьан гектара тIаоа лаьккхар 324 центнер шекара свекла. ГIаьзе - Юртарча школерча бераша Iаьдила дIачуелар 240 кролик, 170 кт. дарбана бaьцаш.

Дика болх беш хилар Экажкъонгийи Пхьилекъонгийи юртаIашара № 2 йолчен, Назрана № 3 йолчен Долакха - Юртарча бархIшерарчен школай спортивно-могашал тоаяра майдаш.

Соахка хинна кхоачамбоараш дIа а доахаш вIаши-тIехьбаьккхаб оаха укх шера а из болх.

Май бетта школа организатораща, боккхагIа болча пионервожатеща, воспитателаща чакхъяьхар оаха семинараш, ахкана берашна дикагIа салаIийтара лаьрхIа йола халкъа образоване совет.

Районе болх беш я 26 спортивно-могашал тоаяра майда, цига салоIаш хургда 6400 бер, царга хьоваш хургва квалифицированни вола 112 саг.

Цу майдашка беш бола кхетама болх пхе дакъах лаьца хургба: нравственни, интернациональни, къахьегама, идейно - патриотически, физически кийчон. Берий хамаrа хьежна, цар дикагIа кхетаергйолча тайпара Iомаергья КПСС XXVI-ча съездеи пионерий VIII Ерригсоюзни слетеи материалаш.

Чакхъяьха а чакхъяха езаш а я бIаьччача района лаьрхIа: «Марша воагIалда, илли»! «Планета тIа гIолла гIа боахаш ба советски кагирхой», «Iадикa хийла, ахка, марша йоагIийла, школаI» яха цIейши мероприятеши, «Лахал пакет» яха тIема - патриотически ловзар, «Фаьлге ийъ бар» яха зIамагIа долча бераштa лаьрхIа йола утренник, тIема а къахьегама ветеранашца, производстве хьалхалеттарашца дола вIашагIкхетараш.

Районни пионерий ЦIагIа ахкана болх беш я хIамаш тегара, хьуззара, художественни дешара, халхара кружокаш, КИД; къоначa техникий станце - автомоделироване, рачетомоделироване, фото кружокаш. Царел совгIа, хIара школерча майда тIа хургья берашта езаш, уж тIаккхувш йола кружокаш. Цу майдашка салоIаш дола бераш доацаш лакхерча классашкара дешархой юкъе а озаш ергъя тайп-тайпара экскурсеш, походаш. Берий спортивни школе Iомалуш хургда 160 бер, дарбана баьцаш гульеш 85 саг. Яндарерча № 2 йолча юкъерчен Джейрахьерчен школашкара 100 дешархо хургва школьни лесничествашка къахьегаш, ши эзар ах эзар гаргга дешархо хургва дешархой производственни бригадашка дакъа лоацаш. Района 58 пионер республика тайп - тайпарча лагерашка салоIаш хургва.

Берашца ахкана беш бола болх бу оаха хIарача бера безалургболча тайпара хоза, пайда лургболаш. хIаравар, цунна шийна ше воацаш мегаргдацар аьнна хетаргдолча тайпара вIаштIехьбоанкхергба. Цу балха юстара битац «хала» дола а, торо йоацача цIа-Iара а бераш. Пайда болаш салоIаши хьинаре къахьегаши да Наьсарен района бераш.

Г. РЕВИНА,
Наьсарен районо инспектор.

ФУТБОЛ

ЧАКХЪЯНА ГАРГА Я КУБОК ЯККХАРА ЯХЬАШ

Дахача шоатта дийнахьа С. Орджоникидзе цIерагIча стадиона тIа хилар РСФСР кубок яккхара 1/4 финала ловзар. Цу дийнахьа «Терекo» тIайийцар Астраханера «Волгарь».

Ловзар эттара хьалха дIадолалуш деза аьттув фусамдаьшка бар. Каст-каста цар кхерам тIаяьттабора хьаьший коанаIарашта. Массехказа «Волгарь» коанаIарашта кхерам тIаоттабеш бурсац техар Комлев Сергея.

Нагахьа санна, кIезигтадукха йо лоххьеш тIеда кхоллар гол хургйолаш яр из. Иштта шозза из аьттув баккха торо йолаш вар Косенков Игори Курнев Тимури. Нагахьа санна, Комлева лакхегIа тохарагIа чу ца йоалаш бурсац йисаяле, хIаьта Тимура техар кIезига аьттехьа хиннаяларе туаргйолаш яр. Баькъда, бургац коанаIарашка чу ца йоалe а, хоаен сакъердамеи дар из ловзар. Гуш дар вай футболисташ дукха дикагIеи хозагIеи ловзаш хилар. Хьалхарча тайма 35-ча минуте «Волгара» вратарага шийи коанаIарашкара бургац хьаареяккхийтар вай команда эттара къонагIа волча футболиста Косенков Игора. Iа даь ши минут ялалехьа из тайна [illegible] ялалехьа Курнев Тимура хьаенна бургац «Волгара» коанаIарашта чуйоха аьттув баьлар «Терек» капитана Хохленко Олега. Табло тIа эттар котало вайгахьа йола счет 2:0.

Соколов Владимира кхы пхьаьнка а бургац чутехар хьаьшашта. Ловзар чакхдалехьа из аьттув баьккха торо болаш вар Суворов Александр. Курнев Тимура шийга хьатессача бургаца сов сихвенна из тIехьийккхавецасс.

Счет 3:0 йолаш котбаьлар вай футболисташ ахфинале долча боххо йолаш.

Б. АБАДИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуIрнара гимнастика.
9.05 — Мультфильмий программа.
9.35 — «ХIанз зоаьнаш яса латтача хана...» яха художественни фильм.
10.30 — Якутийска ССР пачхьалкхен академически зора концерт.
11.20 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам — хьа сийле». Кинопрограмма.
15.30 — «Паскаль» яха берашта дола телевизионни художественни фильм.
16.30 — Н. Осипова цIерагIча Паччахьалкхен академически эрсий халкъа оркестра концерт.
17.05 — «Каторхой адресаш».
18.05 — «Коммунисташ» яхача циклацара «Нодар Думбадзе» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
19.30 — «Самуэльне поташ».
19.45 — «Тахан дуней тIа».
19.50 — Къаман цIейна — Бастили лаьцначa Дене хеташ Франце телевидене программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Документальни экран».
22.15 — «Тахан дуней тIа».
22.30 — «Документальни экран» яха передача дIахоалъяр.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Телевизионни документальни фильмий программа.
9.40 — «Дуккьеза стакаш».
10.10 — Мультфильмий программа.
10.40 — А. Платонов. Проза [illegible].
11.25 — Туркавa - городаш доаь [illegible].
12.15 — «Форда тIаьни», «Сочиненне», «Габайсен гитарона дола мерзаш» яхача бераштa долча документални телевизионни художественни фильмий программа.
13.30 — СССР халкъа халхара Паччахьалкхен академически ансамбла концерт.
13.50 — Документальни фильм.
14.25 — «Музыкан дола къамаьл дIахоалъяр». Халкъа илли.
17.10 — «Старт».
17.00 — «Дуней хамашта шуьнара обозрене» (нохчий меттала).
17.55 — Документальни фильм.
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
19.30 — Дагестански АССР искусствий мастерий концерт.
20.00 — «Бийса дикa шун, бераш!».
20.15 — Хи чу ихуначаьлийн бIаьга СССР чемпионат. Вышка. ТIошовера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Къайбаьттера мусалъ» яха телевизионни художественни фильм.

15 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

6.00 — «Ха».
6.40 — IуIрнара гимнастика.
9.05 — А. Н. Толстой. «Ярккуй берала».
9.50 — ДIахоах Н. Лысенко цIерагIча конкурса лауреата С. Юсова (скрипка). Киевера передача.
10.30 — «Дийнача хIамий дуней тIа».
11.20 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «СибарегIен Таьнарол Малхбоалеи гIолла». Кинопрограмма.
15.45 — «Фу а йиита а Iомаду ПТУ». «Ялат ахладараш».
16.15 — Композиторий И. Мейера, А. Рубинштейна, Н. Мясковске, И. Стравинске произведенешка дола концерт.
16.45 — «Эрсий къамаьл».
17.15 — Брестера тIема ветеранийн дуней халхьашта шуьнара вIашагIкхетар.
17.30 — «ДоттагIал доле [illegible]».
18.00 — «[illegible]».
18.30 — «ХIара сурта тIа [illegible]».
18.45 — «Тахан дуней тIа».
19.00 — «Экономика кхом беш хила еза!».
19.15 — Экрана тIа — кинокомеди. «Волга-волга» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «[illegible]» яха телевизионни викторина.
22.15 — «Тахан дуней тIа».
22.30 — «[illegible]» яха передача дIахоалъяр.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «СССР халкъий [illegible]».
9.20 — «Хий Ладожски форд» яха телевизионни документальни фильм.
9.50 — «ДIахьалхахоьла, хIьаьнаш!». [illegible].
10.35 — «[illegible]» яха концерт.
11.05 — Мультфильмий программа.
11.35 — «[illegible]» яха телевизионни художественни фильм. [illegible] (ГДР).
17.00 — ЕрригсоюзнаI [illegible] концерт.
17.45 — «Шокрахаш». [illegible] Армянски ССР халкъа артиста С. Ко[illegible].
18.30 — ХIамми - популярни фильмаш.
18.50 — «[illegible]» [illegible] фильм-концерт. [illegible] СССР халкъа артиста, композитора Г. Свиридов.
17.10 — «Фильмаш» [illegible].
17.40 — «[illegible]» [illegible] популярни фильм.
17.50 — «Халкъа тIахьожам тIахьош ба». Малгобекски районе [illegible] доля рейд (гIалгIай меттала).
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
18.30 — Киножурнал.
18.40 — Сиха хьалхо гIишло йолча. «Королевчыл хьалхьеш латт...».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Пахтакор». Ленина цIерагIча Централийн стадионера трансляци. Переьнаке (19.45) — «Бийса дикa шун, бераш!».
21.00 — «Ха».
21.35 — А. П. Чехова из шийолча дуьнарах дола «Душечка» яха телевизионни художественни фильм.

Хроника

Тахан республике йолчен Грознен хувлалуш моохаш а йолаш, моачаш а йоацаш, малхбузехьара секунде 2 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен, фегара температура республике 25 — 30, Грозне 27 — 29 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча хана догIа а делхаш малхбузехьара секунде 5 — 10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура буьйсана 14 — 19, дийнахьа 25 — 30 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ХЬАМСАРА МЕХКАРИЙН КАГИЙ НАХИ!

Нагахьа санна кхачан промышленноста специалисташ хила безам болаш шо дале, деша дуьла № 12 йолча Грозненски профессионально-техническе училище.

УЧИЛИЩА ДIАХОИТ:

1981—1982 дешара шера укх специальностех дешa дешархой дIаэцаш хилар:

1. Пекарь; тестовод; бод хьувш йолча машинай машинист.

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 1 шу. 8 класс образовани йолчоа — 3 шу.

2. Шурийна пастеризаци еш из шелъеш йола аппаратчик (шурий продукци кийчъеча сепараторщина болх бе а ховргдолаш).

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 1 шу.

3. Карамельщик; барщик (конфеташта кьмат тIахьоарчадеш йолча машинашца болх бе а ховргдолаш).

Дешара ха: 8 класс образовани йолчоа — 3 шу.

4. Кондитер;

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 2 шу.

5. Контролер (консервни производство).

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 1 шу.

6. Чкъаьрах изделей кулинар; чкъаьрах обработчик, чкъаьрах контильщик.

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 1 шу.

8 класс образовани йола дешархой училище дIахо дешаш 3 шу даьккхачул тIехьагIа специальности юкъера образовани йолаш хургба. Училище деша дIачуийцарашта бетта 30 сома боарам болаш стипенди тел, хIаьта тIехдика дешаш барашта 25 процент дукхагIа а тел. Производственни практика йолча хана алапех 33 процент дIалу дешархошта.

Училища адрес: г. Грозный, Партизански улица, 19, ПТУ-12. Телефон: 3-33-23.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

1981 шера 17 — 18 июле **1981 шера 17 — 18 июле**

ГОРОДЕ КАЛИНИНГРАДЕ ХУРГЬЯ

1981 шера алхазлагIа арахийцача РСФСР ахчан-хIамай лотерей билетий кхаж боагIаш йола тираж

Тираже ловзадергда 3.252.400 хIамайи ахчаи кхажамаш.

ХIамай кхажамашта юкъе хургья:

68 — «Москвич»-2140 яхеи «Жигули» ВАЗ-21011 яхеи автомобилаш,

204 — тайп-тайпарча маркех йола мотоциклаш,

34 — пианино,

204 — бесаш долашн Iаьржа-кIайн хIама хьахьокха телевизораш,

304 — «Романтика-306», «Легенда-404», «Электроника-321» яха магнитофонаш,

510 — тайп-тайпара радиоприемникаш,

340 — «Аккорд-203», «Юность-301» яха электрофонаш,

170 — «Кварц 2х8с-3» яха кинокамераш,

660 — тайп-тайпарча маркех йола фотоаппараташ,

68 — БПЦ-7-35 яха турмалаш,

340 — гитараш,

986 — маIача наьхеи кхалнаьхеи сахьаташ,

68 — ЗИЛ яха холодильникаш,

1020 — 225 сом мах бола холодильникаш,

170 — электрически самовараш,

68 — хIамаш тега машинаш,

170 — «Чайка-2м» яха бараскъаш дутта машинаш,

680 — «Эра-10», «Бердск-2м» яха электробритваш,

680 — 48 — 54 размер йола спортивни тхаи костюмаш,

850 — петарен тхаин цхаралаш,

510 — 2х3, 1.4х2, 0.92х2 м боарамаш дола фабрике даь кIувсаш,

680 — вIашкадехка маIача наьхеи кхалнаьхеи пальтош,

3.513.696 — 4.467.328 сома боараме 1 сомагара 250 сомага кхоачаш хIара бар болаш кхажамаш.

Аьттув балба шун!

Гострудсберкассай Нохч-ГIалгIай республикански управлени.

РАДИО

14 ИЮЛЬ

6.40 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий, гIалгIай меттала).
8.25 — Хьамарча нехках дола иллеш (гIалгIай меттала).
8.45 — Дунен хамашта шуьнара обозрене (нохчий меттала).
9.15 — «Тхега чухь» яха радиожурнал (нохчий меттала).
9.50 — «Къона хамаш» (гIалгIай меттала).
10.00 — Передачий программа. Хенташка бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «Балха тIа деникин стешь «[illegible]». Беседа (эрсий меттала).
10.15 — «Заводски марта еш [illegible]». Корреспонденци (нохчий меттала).
10.30 — «[illegible]». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Амарни (нохчий меттала).

УКВ

19.00 — Б. Тарасенко. «Дела дIоарш Аниса» яха радиопьеса.
19.35 — Лирически иллеш.
19.56 — ДIахоах У. Дунаева.
20.00 — Халкъа амараш.
20.11 — У. Бексултанов. «Лоамех дола дуьнарах» яха симфонически поэма.

15 ИЮЛЬ

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.20 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий, нохчий меттала).
[illegible]

УКВ

19.00 — «Музыкальни шовай сакъерам» яха радиопередача.
[illegible]

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-43-57; редактора заместитела — 2-85-07; белхатоххама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни дахара — 9-24-04; промышленносте транспортан — 9-24-01; юртан бахамна — 9-24-06; культуре — 9-24-05; кехатийн — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-43-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка. IV

СФ02315. «Грозненский рабочий» издательстве типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3639.